

เพลงเพื่อชีวิตของไทย

จรรยารัตน์ สุวรรณภูสิทธิ์

บทความนี้คัดย่อมาจาก วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาบทเพลงเพื่อชีวิตที่เกี่ยวข้องกับขบวนการนักศึกษา ช่วง 2516 - 2519 ของ นางจรรยารัตน์ สุวรรณภูสิทธิ์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2531

"ชีวิตของประชาชน เป็นต้นสายธารแต่สายเดียวของศิลปวรรณคดีทั้งหมด ที่ตกดวงเอาได้อย่างมีรู้อึดเหนี่ยว แจ่มใว่าได้อย่างมีรู้อึดเหนี่ยว"

เมื่อศิลปทุกแขนง เกิดมาจากมนุษย์ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ และ ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในยุคนั้นๆ ดังนั้นเราจึงสามารถดูศิลปวรรณกรรมได้จากสังคม และ คุ้งสังคมได้จากศิลปวรรณกรรม จึงมีผู้กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรม เปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนภาพสังคมในแต่ละยุค แต่ละสมัยได้

ดนตรีเป็นศิลปแขนงหนึ่งที่ผูกพันมากับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่โบราณ เพราะสามารถใช้เป็นเสียงให้จังหวะ เป็นเสียงสัญญาณ จนกลายเป็นบทเพลงที่ใช้สวดอ้อนวอนพระเจ้าให้คุ้มครองจากภัยธรรมชาติ สะท้อนความรู้สึกโศกเศร้าเสียใจ ความรัก ความรื่นรมย์ แม้กระทั่ง เพลงกล่อมลูก ล้วนเกิดมาจากสัญชาตญาณที่มนุษย์สร้างสรรค์มาทั้งสิ้น

เพลงจึงมีคุณค่าต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยทั่วโลก เมื่อสังคมเจริญขึ้นเครื่องดนตรีวิวัฒนาการมากขึ้น ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ก็สามารถนำใช้บทเพลง เป็นสื่อในการปลุกเร้า โฆษณาชวนเชื่อ เพื่อผลประโยชน์ของพวกเขา แทนบทเพลงที่เกิดจากธรรมชาติที่สะท้อนความสุข ความรื่นรมย์ หรือความเศร้าโศกที่เกิดขึ้น

บทเพลง จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผู้แต่งสามารถใช้เป็นข้อมูลสะท้อนความคิดของตน และ ความคิดของคนในยุคนั้นพร้อมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวของผู้แต่ง อันเป็นเบื้องหลังในประวัติศาสตร์แต่ละยุค เพลงจึงเปรียบเสมือนวรรณกรรมอย่างหนึ่งในสังคม แต่เหนือกว่าตรงที่มีเสียงดนตรีประกอบ ทำให้เกิดความไพเราะ ชาบซึ้ง และ ผู้รับฟังเข้าใจได้ง่ายกว่าวรรณกรรมอื่นๆ

บทเพลงจึงมีคุณค่าด้านการศึกษาที่ว่า

บทเพลง คือ สัญลักษณ์แท้จริงของความหลัง

บทเพลง คือ ตัวแทนของยุค เป็นภาพแห่งรสนิยม และสายสัมพันธ์ของมวลมนุษย์ในอดีต

บทเพลง คือ ข้อมูลที่ประมวลภาพเหตุการณ์ และความประทับใจแด่ชนหลังให้รู้ความทรงจำได้เสมอไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานเพียงใด

บทเพลง คือ สิ่งที่สามารถกล่อมจิตและวิญญาณของผู้ฟัง ไม่ว่าจะยามรัก ยามเศร้า คิดถึง ยินดี ยกย่อง
ชมขวัญ ปลุกใจให้ฮึกเหิม ปลอบใจให้หายเศร้า หรือเร่งเร้าให้รีบเร่ง

บทเพลง คือ ภาษาที่สันลัทธิ ทั้งบอกถึงวัฒนธรรมอันงดงามของชาติ ที่ปลูกฝังค่านิยมและสร้าง
ทัศนคติของไทยในสังคม

บทเพลง จึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะยุคที่สังคมยุ่ง
เหยิง บทเพลงจึงกลายเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ที่สะท้อนภาพวัฒนธรรมของสังคม เช่นบทเพลงเพื่อชีวิต

มีผู้สนใจถามว่า ทุกวันนี้ เพลง เพื่อชีวิต เกิดขึ้นมาได้อย่างไร แล้วทำไม เมื่อยุคหนึ่งที่เพลง เพื่อชีวิตกำลัง เกิดขึ้น
จึง เป็นเพลงต้องห้าม แต่ปัจจุบันนี้ เพลง เพื่อชีวิตแพร่หลายได้รับความนิยม สามารถเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้

บรรจง บรรเจิดศิลป์ ได้ให้ข้อคิดว่า ศิลปะกับชีวิตย่อมมีความสำคัญกันและกันและมนุษย์หลักไม่พ้นปัญหาเศรษฐกิจ สังคม
การเมืองและวัฒนธรรม ศิลปะจึงเป็นบทสะท้อนชีวิต และคำว่า "เพื่อชีวิต" หมายถึง เพื่อชีวิตที่ดีกว่าของประชาชน

ช่วงปี 2501 เป็นต้นมาที่ทางการเมือง การศึกษา และสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ถูกแปรเปลี่ยนไป
ตามนโยบายของรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ภายใต้การช่วยเหลือของประเทมหาอำ
นาจ สหรัฐอเมริกา ที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นฐานที่ต่อต้านสงครามเวียดนาม มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมอันดีงาม
ไปนั้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทวีปอื่น ๆ ผลกระทบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างที่ประเทศไทยพยายาม
จะให้ประเทศไทยมีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม แทนเกษตรกรรมในเวลาอันรวดเร็ว นอกจากนั้นบทบาทของชาวตะวันตก
ที่เข้ามาที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมอันดีงาม สถานะ เจริญมัยเกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะตามเมืองสำคัญที่มีฐานที่ของ
อเมริกาตั้งอยู่เช่นที่นครราชสีมา หนองคาย อุตรดิตถ์ สักดิ์เป็นต้น

ผลกระทบที่เข้ามาอำนวยความสะดวกแก่พวกทหารอเมริกันคือ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุ บทเพลงตะวันตก
การแต่งกายแบบฮิปปี้ วัฒนธรรมการแต่งกายที่ล่อแหลมต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงส่วน
ประกอบภายนอกที่ปัญหาชัดเจน แต่ผลที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการการเปลี่ยนแปลงสังคม ต่อต้านจักร
วรรดินิยมของอเมริกา คือ ผลมาจากความก้าวหน้าของนโยบายการศึกษาของชาติ ตลอดจนความช่วยเหลือให้ทุนไป
ศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกา ปัญญาชนที่กลับจากศึกษาที่สหรัฐอเมริกาได้พบสังคมที่เจริญรุ่งเรืองและตัวอย่างการประเท
ของนักศึกษาซึ่งต่อต้านรัฐบาลอเมริกันเกี่ยวกับปัญหาสงครามเวียดนาม โดยการใช้บทเพลงโพลค ที่มีเนื้อเพลงเรียกร้อง
คร่ำครวญ ขอความเป็นธรรม ต่อวัยรุ่นชาวอเมริกันที่ต้องไปทำสงครามเวียดนาม และปลุกเร้าให้เห็นเสรีภาพ
ของมนุษย์

ในเวลาเดียวกับนักคิดนักเขียนของไทย ที่มองเห็นความอยุติธรรมในสังคม จึงเสนอบทความหรือข้อเขียนตีแผ่
ปัญหาการเมืองและสังคมที่ความอยุติธรรมเสนอต่อผู้อ่าน โดยสอดคล้องกับสภาพบริบททางสังคมการเมืองที่ผลกระทบ
ต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวไทย ซึ่งรูปแบบแนวคิดต่างมีทั้งแบบของไทย แบบของตะวันตกและจีน ที่มา
ผสมผสานออกมาเป็นผลงานของนักคิดนักวิจารณ์ในสังคม จนนำไปสู่ปฏิกริยาของความขัดแย้ง

สภาพสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ : การก้าวไปสู่ความทันสมัย

โครงสร้างสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมากเมื่อติดต่อกับชาวตะวันตก ทั้งด้านแนวความคิด ความก้าวหน้าทาง วิชาการ การศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 24 การเปลี่ยนแปลงนี้มีการ พัฒนามากขึ้น แต่บทบาทของคนไทยยังคงมีลักษณะ เป็นเอกราชภายใต้ผู้นำของไทยมาทุกยุคทุกสมัย

ครั้นสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นโยบายการนำประเทศไปร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา ในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในประ เทศอินโดจีนนี้ ยิ่ง เป็นช่วงที่โครงสร้างสังคมของไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเรียกว่า ยุคพัฒนา แต่นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า เป็นยุคที่นำประเทศไปสู่ความทันสมัย แต่ไม่พัฒนา

"ความทันสมัย แต่ไม่พัฒนา" ทำให้เกิดความปั่นป่วนเริ่มก่อตัวขึ้นเรื่อย จากจุดเริ่มของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับ ที่ 1 (2504-2508) แต่ผลกระทบรุนแรงในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร เหตุที่กล่าวว่าสังคมไทยยุคนี้เป็นยุคทันสมัยแต่ ไม่พัฒนามาตามความต้องการของผู้นำ เพราะพื้นฐานค่านิยมและโครงสร้างสังคมไทยนั้น เป็นแบบหลวม คนไทยยังขาด ระเบียบวินัย นิยมยกย่องตัวบุคคล ไม่มีระเบียบแบบแผน ซอยยัดหย่อน ประชาชนยังอ่อนน้อมถ่อมตนต่อข้าราชการ ทำ ประชาชนพอใจจนมีอำนาจมีบุคคลิกภาพการเป็นผู้นำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับนี้ได้มีผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรม หรือปัญหาท้องถิ่นในชนบทมาก เพราะเร่งพัฒนา กรุง แต่ไม่ได้พัฒนาส่วนท้องถิ่นนี้สามารถสร้างจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้พัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนของตนได้ จึงเกิด การย้ายถิ่นฐาน เข้าสู่เมืองหลวง ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญทางการศึกษา ราชการ ธุรกิจและสถานเริงรมย์ เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเต็มที่ ซึ่งมีความซับซ้อน ทั้งทางสังคมที่เฟื่องฟูและความซับซ้อนทาง เศรษฐกิจแพร่หลาย ด้วยเงินจากทหารอเมริกัน ที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

เนื่องจากสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นยุคที่การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างกว้างขวางนั่นเอง นักเขียนนัก วิจารณ์และนักธุรกิจมากมาย ต้องถูกจับขังคุกในข้อหากระทำกรอันเป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้สังคมไทยในยุคนี้ถูกเปรียบ ว่าเป็นยุคสายลมและแสงแดด เพราะนักศึกษา ประชาชน และปัญญาชน ถูกครอบงำความคิดแม้กระทั่งในมหาวิทยาลัย

จึงกล่าวได้ว่ายุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นยุคที่ทุกคนถูกครอบงำโดยสิ่งแวดล้อมที่มีแสงสี เน้นวัตถุนิยมซึ่งการ เริงการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ ทำให้เกิดนายทุนคนจีนรุ่นใหม่และมีข้าราชการผู้ใหญ่อยู่เบื้องหลังความร่ำรวย เต็มไปด้วยปัญหาคอร์รัปชัน อย่างกว้างขวาง

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่กรรมข้าราชการคอร์รัปชันและการมือเกรงยามากมายของ จอมพลสฤษดิ์ได้สร้าง ความเลื่อมสร้ทศต่อสถาบันการเมือง เป็นอย่างยิ่ง

สภาพสังคมเศรษฐกิจการเมือง ยุคจอมพลถนอม กิตติขจร : จุดเริ่มต้นของการเสื่อมความชอบธรรมเผด็จการทหาร

รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ถือเป็นทายาททางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพราะยังไม่ได้เลิกใช้กฎอัยการศึก แต่บุคคลิกภาพและความรู้สึกเสื่อมศรัทธาต่อสถาบันการเมืองทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เริ่มเสื่อมศรัทธาต่อเผด็จการ โดยเฉพาะข่าวการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกิตติขจรกับครอบครัวจารุเสถียร ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในสถาบันการเมืองการปกครอง เพราะแบ่งแยกหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มจอมพลถนอม กลุ่มจอมพลประภาส กลุ่มพลตำรวจเอกประเสริฐ รุจิรวงศ์ และพลอากาศเอกทวี จุลลทรัพย์ ทำให้จอมพลทั้งสองทำรัฐประหารในวันที่ 17 พ.ย. 2514 การทำรัฐประหารครั้งนี้มีผลให้จอมพลประภาส สามารถคุมกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย ประมาล ข้าราชการและกอ.รมน. ซึ่งนับว่ามีอำนาจมากที่สุด รวมถึงพันเอกณรงค์ กิตติขจร ที่มีบทบาทสูงมาก ดังนั้นสถานการณ์ทางการเมือง การทหาร จึงปั่นป่วนมากขึ้น

ในช่วงนี้เองนาย อีริยูท บุนนที เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้มีโครงการแก้ภาพพจน์ทางเศรษฐกิจของไทยด้วยการร่วมพลังต่อต้านเงินค่าผู้บ่และสนับสนุนให้ใช้สินค้าไทยระหว่างวันที่ 20-22 พฤศจิกายน 2515 การกระทำของนักศึกษาครั้งนี้ได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์ไปเนืองนอง เพราะ เป็นจุดเริ่มต้นของนักศึกษาที่กล้าเผชิญกับปัญหาสำคัญของประเทศ ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนพอสมควร ทั้งที่โครงการนี้ไม่สำเร็จตามเป้าหมายก็ตามแต่ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นแสดงบทบาทในการต่อรองอำนาจทางการเมือง

ในวันที่ 15 ธันวาคม 2515 รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร มีการแต่งตั้งสมาชิกนิติบัญญัติแต่มีเพียงสภาเดียว คือสภาผู้แทนราษฎร ความไม่พอใจของนักศึกษา ประชาชนมีมากขึ้นเรื่อยๆในกรณีต่างๆโดยเฉพาะประกาศฉบับที่ 299 ซึ่งเป็นคำประกาศคณะปฏิวัติที่มีอำนาจการศาลตกอยู่ในมือรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงเริ่มประท้วง และศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้มีบทบาทประท้วงต่อจนรัฐบาลต้องประชุมยกเลิกประกาศฉบับนี้ นับเป็นความสำเร็จขั้นสูงอีกอย่างหนึ่งของนักศึกษา

ในปี 2516 สถานการณ์บ้านเมืองไม่ดีขึ้น ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นที่นักศึกษาประชาชนมองเห็นความไม่จริงใจและจุดบกพร่องของข้าราชการ โดยเฉพาะการทำงานของรัฐบาล ซึ่งมหาวิทยาลัยต่างๆได้มีการประสานงานการออกค่าย การออกหนังสือ การสัมมนาปัญหาบ้านเมือง การจัดอภิปรายต่างๆมีมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาซึ่งมีความรู้ ความสามารถทั้งไปเรียนจากต่างประเทศ และ นักศึกษาที่สนใจระบบการบริหารของประเทศ ต่างก็มองปัญหาภายในประเทศ เป็นปัญหาเร่งด่วนที่พวกเขาจะต้องช่วยกันพัฒนา

ครั้นเดือน พฤษภาคม 2516 มีสาเหตุหนึ่งที่นำไปสู่การรวมตัวของนักศึกษาประชาชนในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญของประเทศอย่างแท้จริง คือ กรณีทุ่งใหญ่นเรศวร จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ที่ใช้เฮลิคอปเตอร์ของราชการพาครอบครัวไปล่าสัตว์ในป่าสงวนทุ่งใหญ่นเรศวร เมื่อเครื่องบินตกจึงพบสัตว์ป่ามากมาย เป็นผลให้สื่อมวลชนและนักศึกษา 4 สถาบันร่วมกันตีแผ่การทำผิดกฎหมายของทางราชการ สื่อมวลชนได้กระจายข่าวตลอด จนเป็นที่สนใจแก่ประชาชนทั่วไป

จากสถานการณ์นี้ ทำให้นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มหนึ่งออกหนังสือในนาม "ชมรมคนรุ่นใหม่" ชื่อว่า "มหาวิทยาลัยยังมีค่าตอบ" ซึ่งเป็นฉบับที่ 3 ซึ่งมีข้อความที่กระทบต่อปัญหาการต่ออายุราชการของ จอมพลถนอม

และ จอมพลประภาส ดังมีข้อความที่ว่า

"สภาสัตว์ป่า แห่งทุ่งใหญ่ มีมติต่ออายุสัตว์ป่าอีก 1 ปี เนื่องจากสถานการณ์ภายในและภายนอก เป็นที่น่าห่วง
วางใจ" จากข้อความนี้ทำให้ ดร.ศักดิ์ ผาสกนิรันตร์ แต่งตั้งกรรมการสอบสวนนักศึกษาทั้ง 15 คน โดยตั้งข้อหาว่า

1. ตั้งชมรม โดยไม่ได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัย
2. ใช้สถานที่ในมหาวิทยาลัย เป็นที่ชุมนุมเป็นครั้งคราวโดยพลการ
3. เขียนหนังสือก้าวร้าวผู้อื่น ด้วยถ้อยคำหยาบคาย
4. กล่าวถึงมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในทางที่ทำให้ผู้อื่นเกลียดชัง
5. ตำหนักนักศึกษาตั้งหน้าเล่าเรียนว่า เป็นคนเห็นแก่ตัว

เหตุที่กลุ่มนักศึกษากลุ่มนี้ เขียนข้อความเหล่านี้ในเล่ม 1 , เล่ม 2 ซึ่งพวกเขามองเห็นว่า มหาวิทยาลัยราม
คำแหงที่ตั้งขึ้นมาเมื่อจุดประสงค์ด้านการเมือง เป็นสำคัญ เพราะมหาวิทยาลัยไม่ได้ให้บทบาทแก่นักศึกษาอย่างจริงจังแต่
อำนาจอยู่กับรัฐบาลและผู้บริหารมหาวิทยาลัยก็เป็นคนของผู้นำรัฐบาลขณะนั้นที่จะใช้บทบาทของนักศึกษา ต่อรอง เพื่อผล
ประโยชน์ของกลุ่มตน

ผลการตรวจสอบตามคำสั่งของทางมหาวิทยาลัย 272/2516 ได้มีมติให้ลบชื่อนักศึกษา 9 คนออกจากมหาวิทยา
ลัย (รายชื่อคู่มือวิทยานิพนธ์ หน้า 17) จากกรณีทำให้นักศึกษา ประชาชน เห็นว่า ไม่ยุติธรรมจึงประท้วงร่วมกันที่
อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ครั้งนี้มีผู้มาร่วมแสดงประชามติมากนับได้ว่าเป็นครั้งแรกที่หนึ่งประท้วงกันข้ามคืน และ เริ่มแต่ง
เพลงขึ้นมา เพื่อใช้ประท้วงเป็นครั้งแรก คือ เพลง"สู้ไม่ถอย" ซึ่งมี เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เป็นผู้นำในการร้อง
เพลงนี้ ดังมีเนื้อเพลงที่ว่า

สู้เข้าบอย่าัดถอย	มาลชนคอยเอาใจช่วยอยู่
รวมพลังทำลายเหล่าศัตรู	หากเราสู้เพื่อความยุติธรรม
เราเดินเคียงบ่าเคียงไหล่	สู้ต่อไปด้วยใจมุ่งมั่น
เขาจะพาดเขาจะฟัน	เราไม่พรั่นหากเราสู้ตาย
สู้เข้าบอย่าัดหนี	เพื่อเสรีภาพอันยิ่งใหญ่
รวมพลังผองเราเหล่าชาวไทย	สู้เข้าไปหากเราเสรีชน

การประท้วงครั้งนั้นนอกจากจะเกิดเพลง"สู้ไม่ถอย"แล้ว สุรัชย์ จันทิมาธร ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่อยู่ในการประท้วง
ก็คอยแต่งบทกลอนต่าง ๆ ให้โฆษกงาน เพื่อปลุกเร้าผู้ประท้วงให้มีแนวคิดร่วมเป็นแนวเดียวกัน อีกทั้งให้การประท้วง
มีกิจกรรมต่อเนื่องด้วยการใช้เพลงปลุกใจ เช่น สยามานุสติ เขาวชนชาติไทย หรือ เพลงสรรเสริญพระบารมี มา
ร้องกัน เป็นต้น วันนั้นกลุ่มเพื่อนของ สุรัชย์ จันทิมาธร ได้ขอร้องให้สุรัชย์ เตรียมเพลงประท้วงของสหรัฐอเมริกาที่
กำลังเป็นที่นิยมในขณะนั้น เช่น Master of War มาร้องให้ผู้ประท้วงฟังแต่ต่อมาพวกเขาเห็นว่าจะผิดวัตถุประสงค์
ในการประท้วง จึงไม่ได้อ่านแต่หลังจากการประท้วงคืนนั้น สุรัชย์ จันทิมาธร ก็ได้แต่งเพลงชื่อ "सानแสงทอง"
โดยเขาใช้ทำนองเพลง Find The Cost of Freedom ของ Crosby Still Nash and Young ซึ่งมีเนื้อ
เป็นภาษาอังกฤษว่า

Find The Cost of Freedom , buried in the ground .
Mother Earth will swallow you , lay your body down .

สรุขัย จันท์มาธร ได้นำมาเสนอเป็นเพลงไทยว่า

ขอมองเราจงมาร่วมกัน   ผูกสัมพันธ์ยิ่งใหญ่
สามแสงทองของความเป็นไทย   ด้วยหัวใจบริสุทธิ์

เพลงสามมุกอัย กับ เพลงสามแสงทอง นี้เกิดในเวลาใกล้เคียงกัน เพลงสามมุกอัย เป็นเพลงจังหวะมาร์ชปลุกใจ ที่ใช้ในการประท้วง ส่วนเพลงสามแสงทอง เป็นเพลงที่เกิดจากความคิดคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน ที่เกิดจากบริบททางสังคมในสถานการณ์อันเดียวกัน เพลงนี้ต่อมาจึง เป็นเพลงที่ข้าราชการประท้วง เพลงหนึ่งของ วงคาราวาน

ผล การประท้วง เป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง คือ รัฐบาลเห็นพลังนักศึกษาประชาชนที่ประท้วงกันข้ามวันข้ามคืนเช่นนี้ จึงยินยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของผู้ว่านักศึกษา ซึ่งขณะนั้นผู้ว่านักศึกษาคือ อริยทศ บุณมี และ คณะ ได้เห็นพลังต่อ รองของนักศึกษามาก จึงคิดต่อรอง เพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นลำดับๆ ซึ่งมีสาระในข้อเรียกร้องคือ

1. ไม่ลบชื่อนักศึกษาทั้ง 9 คน
2. ขอให้ ดร.ศักดิ์ ผาสุกนิรันดร์ พ้นจากตำแหน่งอธิการบดี
3. บุคคลที่ทำร้ายนักศึกษา ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาคงต้องสอบสวน
4. ขอให้รัฐบาลร่างรัฐธรรมนูญ ให้เสร็จภายในเวลา 6 เดือน

การเรียกร้องให้รัฐบาลร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายในเวลา 6 เดือนนี้ เป็นที่พอใจของประชาชนที่เป็นอาจารย์ ามมหาวิทยาลัย สื่อมวลชน ประชาชนทั่วไป เพราะความรักของพวกเขาก็มีต่อสถาบันการเมืองขณะนั้นไม่ว่าว่าจะ คนในตระกูลกิติติขจร และ จารุเสถียร เป็นอย่างมาก อีกทั้งสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของไทย เช่น ปัญหาชาวนา กรรมกรคนงานรถไฟประท้วง แห้งแล้งมีโศรรม การคอร์รัปชันในหมู่ข้าราชการ เป็นผลให้ทุกคนเบื่อหน่ายระบบการ บกครองที่เป็นเผด็จการทางการทหาร ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ทางสังคม และการศึกษาของคนไทยขณะนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากผลของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีโครงการแลกเปลี่ยนให้ ข้าราชการ และ นักศึกษาไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกา เมื่อพวกเขาได้กลับมาพัฒนาแนวความคิดต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ในหน่วยงานต่างๆ พวกเขาได้กลายเป็นพลังเจียบที่มองเห็นความอยุติธรรมในสังคมไทย อีกทั้งได้เคยเห็นความก้าว หน้าในระบอบการปกครอง เศรษฐกิจที่ดีกว่า จึงได้เผยแพร่ความคิดต่างๆ ทั้งในด้านการสอน หรือ การเขียนบทความ บล็อกฝั่งอุดมการณ์ทางการเมืองให้กับนักศึกษารุ่นใหม่ ๆ ในขณะนั้น

จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมของไทยในเหตุการณ์ วันที่ 14 ตุลาคม 2516 นั้นเริ่มจาก ปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยแรก คือ นโยบายการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และ การให้ความช่วยเหลือประเทศไทย เพื่อเป็นฐานต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สหรัฐอเมริกาใช้แนวทางหลายระดับในการให้ความช่วยเหลือต่อประเทศไทย ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ วัฒนธรรมของไทย ที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เนื่องจากการประสานงานกันตั้งแต่ภาครัฐ-บริษัท มูลนิธิ มหาวิทยาลัย การทหาร และ ข้าราชการ เพื่อจะพัฒนาประเทศไทยให้ทันสมัย โดยการจัดแผนพัฒนาประเทศ 6 ปี ซึ่งเริ่มปี 2504 นั้นเอง

การส่งเสริมการลงทุนนี้ได้เปลี่ยนแปลงสภาพของคนจีนในประเทศไทยไปมาก โดยเฉพาะปี 2503 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ทำให้ชาวต่างชาติตะวันตก และ ชาวจีนมีบทบาทในการลงทุนอย่างสูงในประเทศไทย คนจีนกับข้าราชการระดับสูงมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ ที่สถาบันการเมืองตกอยู่ในมือของคนจีน และ คนต่างชาติ โดยมีข้าราชการระดับสูงมีผลประโยชน์อย่างมาก

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในส่วนกลาง มีผลให้ชาวนาจากต่างจังหวัดอพยพเข้ามาขายแรงงานในกรุงเทพฯ เกิดปัญหาสังคมซับซ้อนติดตามมา ตลอดจนวัฒนธรรมด้านวัตถุนิยมที่สหรัฐอเมริกาเข้ามา การจัดสถานท่องเที่ยวทางกามรมย์ต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของทหารอเมริกัน ปัญหาเสเพลคด แหล่งเสื่อมโทรม โจรผู้ร้าย ที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด และ วัฒนธรรมที่ต้งงาม ไปสู่วัฒนธรรมแบบตะวันตก ปัญญาชนขณะนั้นได้มองเห็นภัยที่เรียกว่า ลัทธิจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ อีกทั้งพวกเขาได้เรียนในมหาวิทยาลัยที่มีแบบเรียนความเป็นประชาธิปไตย

ปัจจัยที่สอง คือ แนวความคิดของชาวอเมริกันที่ต่อต้านปัญหาสงครามเวียดนาม การที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ขอร้องให้นักศึกษา ประชาชน เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อเอาชนะลัทธิคอมมิวนิสต์ ตามแผนพัฒนาสังคมของสหรัฐานั้น ในระยะแรกการทำสงครามเวียดนามดูเหมือนจะเป็นเกียรติ เป็นศักดิ์ศรีของชาวอเมริกันที่จะช่วยปกป้องประเทศเล็กประเทศน้อยในภูมิภาคต่างๆ ให้พ้นจากเงื้อมมือของลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่นับวันท่าทีของสงครามเวียดนามเริ่มรุนแรงขึ้น และดูเหมือนว่า ไม่มีวันที่สหรัฐฯ จะสามารถเอาชนะเวียดนามได้ พวกเขาขออเมริกันที่เป็นนักศึกษา ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารและจบชีวิตลงในสมรภูมิจสงครามเวียดนาม คนแล้วคนเล่า

ด้วยเหตุนี้เอง คนหนุ่มสาวอเมริกันจึงมองเห็นความอยุติธรรมที่พวกเขาได้รับ คือการต้องถูกเกณฑ์ไปตายอย่างไม่รู้วันจบสิ้น ความโหดร้ายของสภาพสงครามรอบ ๆ ตัวทำให้พวกเขาต่อต้านน้ำมือที่เห็นแก่ความสุขสบาย และ อำนาจโดยไม่สนใจต่อความตายของเยาวชนอเมริกัน พวกเขาจึงเริ่มประท้วงสงครามเวียดนาม ด้วยจิตสำนึกของความยุติธรรม และยังคงคิดว่าสงครามเวียดนามเป็นเรื่องโกลาหลที่รัฐบาลอเมริกาไม่ควรยุ่งเกี่ยว เพราะเท่ากับเป็นการรุกรานประเทศอื่น ๆ นั้นเอง

แนวคิดเหล่านี้ ทำให้พวกนักศึกษาและเยาวชนอเมริกันที่อยู่ในช่วงของวัยหนุ่มสาวที่คนรุ่นพ่อแม่ได้วางรากฐานสังคมเอาไว้ แต่ความรู้สึกหวั่นไหวต่อสภาพสังคม การเมืองดังกล่าวนี้เองที่ทำให้พวกเขาเบื่อหน่ายสังคม หวั่นเกรงต่อการถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร ผู้ที่แวล้อมพวกที่ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารเหล่านี้ เริ่มก่อตัวกันต่อต้านรัฐ โดยขับเพลงเป็นสื่อในการบอกความคิดของพวกเขา เช่น เพลงของ Bob Dylan เป็นเพลงที่สะท้อนการปลุกเร้าให้ต่อต้านสงคราม และ มองเห็นความอยุติธรรมของผู้นำสังคม โดยเฉพาะเพลง Blowing in the Wind ซึ่งเปิดตัวเมื่อเดือน สิงหาคม 1965 (2508) ดังมีเนื้อเพลงที่ว่า

How many roads must a man walk down.
Before they call him a man ?
Yes, (n) how many seas must a white dove sail.
Before she sleep in the sand ?
Yes, (n) how many times must a cannon fall fly.
Before they 're fouver banned ?

The answer, my friend, is blowin 'in the wind.
How many times must a man look up.
Before he can see the sky.
Yes, (n) how many ears must one man have.
Before he can hear people cry ?
How many dealths will it take 'till he knows.
that too many people have died ?
How many years can a mountain exist.
Before it's washed to the sea ?
Yes, (n) how many years can some people exist.
Before they're allowed to be free ?
Yes, (n) how many timed can a man turn his heads.

Pretending he just doesn't see ?

the answer, my friend, is blowin ' in the wind,
the answer is blowin ' in the wind.
the answer is blowin ' in the wind.

ผลงานชิ้นนี้ของ Bob Dylan เป็นที่ยอมรับของชาวอเมริกันเป็นอย่างมาก เพราะว่าเป็นงานที่ได้หลุดออกมาตามความคิดและความจริงที่ปรากฏอยู่ในสังคมในขณะนั้น เพลงนี้จึงมีผู้สนับสนุนทั่วโลกและเขาได้กลายเป็นตัวแทนของศิลปินเพลงร็อคพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงที่สุด ผลงานของเขาชิ้นที่สอง ที่เรียกร้องความประทับใจ ประชดประชันสังคม ได้ อย่างเยี่ยมยอด คือเพลง The time they are a change .

นอกจาก Bob Dylan แล้ว ศิลปินเพลงประท้วงสังคมและสงครามเวียดนาม ก็ยังมีอยู่อีกหลาย ๆ คน ได้แก่ Joan Baez , Tom Rush , Phil Ochs , Judy Collins , Tom Paxton ศิลปินพวกนี้เป็นหัวหอกในการต่อต้านสงครามเวียดนาม โดยใช้เพลงเป็นสื่อเผยแพร่ความคิด และ ใช้เป็นสื่อให้นักศึกษา บัณฑิตชน ใช้ประท้วงรัฐตามมหาวิทยาลัยสำคัญๆ ของอเมริกา

ข้อที่นักศึกษาถึงกระแสวัฒนธรรมของชาวอเมริกันอีกเรื่อง ที่มีบทบาทต่อเขาชนทั่วโลก ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า วงการดนตรีของชาวอเมริกาเป็นที่ยอมรับของคนหนุ่มสาวมากมาย และ รวมไปถึงวงการภาพยนตร์ เพราะพวกเขาได้ร่วมมือกันจัดมหรรมดนตรีที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ ที่เรารู้จักกันนามของ Wood Stock (the Wood

Stock Music and Arts Fair) ในวันที่ 21-23 สิงหาคม 1969 หนุ่มสาวจำนวน 450,000 คน มุ่งหน้าไปสู่โลกแห่งความฝัน คือ ความรัก สันติภาพ และเสียงเพลง พวกเขาไปร่วมใช้ชีวิตตามความฝันที่โลกปราศจากการแก่งแย่ง แข่งขัน ดังปณิธานในบทเพลง Wood Stock ซึ่งแต่งโดย Juri Metcchell ให้แก่วงดนตรีคัเบ ครอสบี สตีลล์ แนช แอนด์ ยัง เพลงนี้เป็นที่นิยมไปทั่ว อังกฤษ และ อเมริกา โดยเฉพาะมีอิทธิพลมาสู่คนหนุ่มสาวไทยด้วย เนื้อเพลงที่สะท้อนความคิดของพวกเขา ดังที่ว่า

“พวกเขาเป็นเพียงละอองดาว เป็นธาตุด้านเก่าแก่นับพันล้านปี
เป็นเหมือนการเอาเปรียบของพวกปีศาจร้าย เราจะพาตัวเองกลับไปสู่อุทยานแห่งมนุษย์”

บริษัท วอร์เนอร์ บราเธอร์ ถ่ายทำเป็นภาพยนตร์แพร่หลายทั่วโลก โดยเฉพาะ เมื่อมาฉายในประเทศไทยได้ กลายเป็นหนังยอดนิยมของปัญญาชน ที่แสวงหาศิลปะของคนรุ่นหนุ่มสาวที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมจากชาวต่างประเทศ เพราะเห็นว่า เป็นความโก้เก๋ ทันสมัย โดยเฉพาะแฟชั่นการแต่งกาย เพลง และ แนวความคิดการดำเนินชีวิต เรื่อง ฮีปบี้

เมื่อกระแสวัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทต่อการกระทำ และ แนวความคิดของคนไทย พวกรักชาติ รักวัฒนธรรม รักความเป็นไทย เกิดปฏิกิริยาต่อต้านการกระทำของรัฐบาลที่สนับสนุนชาวต่างชาติ ให้เข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย แนวความคิดเรื่องการต่อต้านสงครามเวียดนาม จึงได้สอดคล้องกับปัญหาพื้นฐานความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยขณะนั้น ซึ่งจะกล่าวมาบังจัยภายใน พวกนักศึกษา ปัญญาชนรุ่นก่อน 14 ตุลาคม 2516 จึงมีแนวทางการต่อต้านรัฐบาลยุคนั้น ด้วยการเลียนแบบศิลปะวัฒนธรรมของพวกฮีปบี้ โดยเฉพาะ เรื่องการใช้เพลงประท้วงสงครามเวียดนาม ของนักร้อง นักดนตรีวงต่าง ๆ ของชาวอเมริกัน และชาวอังกฤษมากมายที่กำลังคร่ำครวญหาแก่นแท้ของชีวิต ในสังคมอเมริกันที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง แต่ตกต่ำทางด้านจิตใจ และ ความหวาดวิตกในลัทธิคอมมิวนิสต์ถึงขั้นต้องเข้าไปก้าวร้าวประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นักศึกษา ปัญญาชนอเมริกันถือเป็นเรื่องไกลตัวพวกเขา จึงเกิดการประท้วงอย่างรุนแรงถึงขั้นรัฐบาลประธานาธิบดีนิกสัน ต้องทำร้ายนักศึกษาที่มีมือเปลาจนถึงความตายกลายเป็นชนวนสงครามที่นักศึกษาและนักแต่งเพลงวงต่าง ๆ แต่งเพลงสะท้อนความเศร้า เสียใจ เป็นพลังออกมาเผยแพร่ทั่วโลก โดยเฉพาะ ประเทศไทยประเทศที่เป็นฐานทัพให้ชาวอเมริกันรุ่นนี้จะต้องมาจบชีวิตลงในสงครามเวียดนาม

เพลง สมัยนี้วงดนตรียังมีน้อย ที่เด่นมาก คือวงสุนทราภรณ์ ซึ่งเป็นดนตรีของผู้ใหญ่ นักร้องก็เป็นคนรุ่น สุเทพ วงศ์กำแหง นริศ อารีย์ สรวลี ผกาพันธ์ เป็นต้น วงดนตรีประเภทวัยรุ่นมีเพียง วงอิมพอสซิเบิล วงเดียวเท่านั้น ที่มีชื่อเสียง เพลงล้วนมากก็เลียนแบบเพลงตะวันตก จึงยังขาดเอกลักษณ์ วัฒนธรรมเพลงไทยสากล ที่เป็นของตนเอง ต่อมาเมื่อเกิดแนวเพลงเพื่อชีวิต ซึ่งมีพื้นฐานดนตรีตะวันตกมาปรับปรุงกับเนื้อหาที่สะท้อนปัญหาขั้นพื้นฐานและเป็นพัฒนาการเพลงอีกประเภทหนึ่งที่ถูกใจนักศึกษา ปัญญาชนเป็นอย่างมากยังทั้ง เนื้อร้อง และ ท่วงทำนอง จนพัฒนาการมาเป็นเพลงเพื่อชีวิตที่เป็นที่ยอมรับมาจนถึงปัจจุบัน

บังจัยที่สาม อิทธิพลแนวความคิดของนักศึกษา ปัญญาชน กับระบบการศึกษาแผนใหม่ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกา ให้ความช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยมีเงินกองทุนต่าง ๆ เช่น ทุนฟูลไบรท์ ทุน

อเมริกันฟิวเจอร์วิซ และ ทุนแลกเปลี่ยนการศึกษาดูงาน ให้แก่ข้าราชการ อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษาอีกมากมาย โดยเฉพาะการที่สหรัฐอเมริกาได้ส่งนักวิชาการสาขาต่าง ๆ มาวางรากฐานการพัฒนาประเทศไทยให้ทันสมัย ในที่นี้จะกล่าวถึง การวางรากฐานด้านการศึกษาทุกระดับ ซึ่งเป็นปัญหานั้นพื้นฐานด้านการพัฒนาทั้งสิ้น

เช่น ในปี 2494 (1951) คนไทยมากกว่า 800 คน ได้รับทุนจากโครงการเพื่อการศึกษาไปอเมริกา 80 % ของพวกนี้ได้เรียนเพิ่มเติมและมาทำงานในมหาวิทยาลัย หน่วยงานของรัฐ และนักวิชาการอเมริกันอีก 131 คน ได้เดินทางเข้ามาในปี 2506 (1963) ในบั้นเองได้มีข้อตกลงให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน และ ระบบการศึกษาไทย

จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาทางการศึกษา โดยชาวต่างชาติได้มีมานาน แต่ยิ่งทวีคูณขึ้นอีกมากในยุคมจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผลกระทบที่ตามมาคือ แนวความคิดที่ก้าวหน้าแบบอเมริกันทั้งหมดได้เข้ามาเผยแพร่ให้กับนักศึกษาไทยทั้งในมหาวิทยาลัย ระบบราชการส่วนกลาง การเรียนการสอน การทำหนังสือสื่อความคิดต่าง ๆ ในการต่อต้านอำนาจรัฐบาลที่ขัดต่อความเป็นจริงระหว่างบทเรียนสังคมศาสตร์ เรื่องประชาธิปไตย สิทธิ เสรีภาพ กับ รูปแบบเผด็จการของรัฐบาลที่ปรากฏในสังคมขณะนั้น

นอกจากนี้บทเรียนที่มีค่าของนักวิชาการที่ผ่านต่างประเทศ ได้เห็นรูปแบบการประท้วง การใช้พลังการต่อสู้ของนักเรียน นักดนตรี ที่มีต่อรัฐบาลสหรัฐอเมริกา รวมทั้งการเผยแพร่ข่าวสารจากต่างประเทศ โดยผ่านสื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ นิตยสาร ที่ออกมาสู่สายตานักศึกษา ปัญญาชนไทยรุ่นก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ส่งผลให้พวกเขามีจิตสำนึกในการต่อสู้เพื่อสิทธิ เสรีภาพ ตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นสาระสำคัญในการปกครองประเทศ พวกเขาจึงทนไม่ได้ต่อระบอบเผด็จการทหาร การขูดรีดแรงงานจากชนบทของนายทุนรุ่นใหม่ ความแห้งแล้งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ทำให้ชาวนายากจน สิ่งเหล่านี้ได้สะสมเป็นปัญหา จนกลายเป็นปัจจัยหนึ่งในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญของประเทศ และ กลายเป็นปัจจัยหนึ่งในการต่อต้านรัฐบาลยุคต่อ ๆ มา จนถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

2. ปัจจัยภายใน

2.1 การขยายตัวของระบบการศึกษาแนวตะวันตกที่ขาดการวางแผนพัฒนาตามอัน ๆ ที่จะรองรับปัญหาการว่างงาน นับแต่ปี 2503 (1960) เป็นต้นมา รัฐบาลได้ใช้เงิน 30 % ของงบประมาณเพื่อขยายระบบการศึกษาของชาติ ทั้งระดับมัธยม อาชีว และ มหาวิทยาลัยขยายตัว โดยเฉพาะปี 2507 (1964) ได้เปิดมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคอีก 5 สถาบัน การศึกษาได้แพร่ไปสู่ชนบท แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่พอเพียงกับนักเรียนจึงต้องเปิดมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นระบบมหาวิทยาลัยเปิด ที่สามารถรับนักศึกษาได้เป็นจำนวนมาก ในปี 2513 (1970) เราจะพบว่าจำนวนนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้เพิ่มจำนวนเป็น 50,000 คนในปี 2515 (1972) แสดงให้เห็นว่าประชาชน หรือเยาวชนที่ตกงานหรือมีความต้องการอาชีพมากเพียงใด

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ระบบการศึกษาของไทยที่ไม่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจมีข้อที่น่าสังเกต คือ การเร่งผลิตบัณฑิตออกมาเพื่อให้มีจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะมาจากคณะที่เกี่ยวกับด้านสังคมศาสตร์ซึ่งมีการเรียนการสอนที่จะต้องใช้ระบบการสอน เรื่องการเมือง สิทธิ เสรีภาพในสังคมประชาธิปไตย ในขณะที่ทฤษฎีกล่าวอย่างหนึ่ง แต่ขัดกับการปกครองโดยรัฐบาลทหารที่ควบคุมสิทธิ เสรีภาพของประชาชน สิ่งเหล่านี้ได้เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่พวกเขาเกิดความขัดแย้ง

กับรัฐบาล โดยเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งมีนักศึกษา บัณฑิตที่มีโอกาสใช้เวลาว่างมากเหล่านี้ ได้ออกหนังสือหลายเล่ม โดยคนรุ่นใหม่ที่เน้น เรื่องพลังของสตรี เรื่องมหาวิทยาลัยยังไม่มีคำตอบ เป็นต้น และนักศึกษามหาวิทยาลัยอื่น ๆ ก็ตระหนักในเรื่องเอกลักษณ์ และ เอกราชอธิปไตยของประเทศด้วย

2.2 อิทธิพลของวัฒนธรรมอเมริกันได้เข้าครอบงำสังคมไทย จนปัญญาชนรู้สึกว่าเป็นภัยต่อสังคมไทย ประเทศกำลังสูญเสียอำนาจ อิทธิพล และ เอกลักษณ์ที่ดีของชาติตามลัทธิจักรวรรดินิยมแบบใหม่ เนื่องจากปี 2514 (1971) ประเทศเวียดนาม เริ่มมีชัยชนะเหนือกำลังทหารของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะในปี 2515 เป็นปีที่เศรษฐกิจทั่วโลกปั่นป่วน การขาดแคลนน้ำมัน ฝนแล้งในประเทศไทย สภาวะความกดดันทั้งภายในที่รัฐบาลแก้ปัญหาสงครามเวียดนามไม่ตก พร้อมกับ ฐานทัพอเมริกาในประเทศไทยก็ได้ปลูกฝังค่านิยม ความแปลกแหวของสังคมไทย เช่นการมีแหล่งท่องเที่ยวยามราตรี แหล่งโสเภณี อาบอบนวด การแต่งกายแบบตะวันตก แนวคิดแบบฮิปปี้ ยาเสพติดโดยเฉพาะเฮโรอีน การมีวงดนตรีที่แสดงโดยเยาวชนที่เบื้องหน้าห้องเรียนที่ชอบเล่นดนตรีตามบาร์ ในจังหวัดที่มีฐานทัพ สร้างความอยุติกันคืนให้กับอาชีพใหม่ของหนุ่มสาวชนบท ที่กลายมาเป็นปัญหาสังคม ซึ่งสะท้อนความเสื่อมของวัฒนธรรมไทย แต่กลายเป็นวัฒนธรรมอเมริกันที่มีวิถีชีวิตอยู่กับความฟุ้งเฟ้อ ไร้ศีลธรรม และได้เกิดคนกลุ่มใหม่ที่มีปัญหาทางสังคม คือ เด็กที่เกิดจากบิดาที่เป็นคนต่างชาติ เป็นต้น

ดังนั้นดูเหมือนว่า อิทธิพลทั้งวัฒนธรรมตะวันตก และ เสรีภาพทางความคิด ความเป็นอยู่ ได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศสหรัฐอเมริกา ดังบทกวีของจิตร ภูมิศักดิ์ ที่สะท้อนภาพวัฒนธรรมอเมริกันในประเทศไทยที่เขาเขียนลงในบทความเรื่อง "108 วิจารณงาน ศิลป กวี ดนตรี หนึ่ง ละคร" ในหนังสือ "ประชาธิปไตย" ฉบับที่ 2,4,5 สิงหาคม 2507 ดังมีข้อความบางส่วนที่ว่า

"จิ้งเหลนกรง"

จิ้ง เอย จิ้งกั

จิ้งเหลนกรงลายไขว้กันข่มฉ้อ

แพนหนังหรั่งบ้าชาประจ่า

ยุดน้ำอัครลม (กินจนเรอ...อ...อ...อ)

นุ่งกางเกงเป้าพิตจนคิดซื้อ

เอาตัวใส่สะตือชาสันเตอ

หน้าไม้จิ้มลิ้มรดสะบัดเบอร์...

รองเท้าบางปลายเรียวยาวเพี้ยวพิต

สิ้นสูงปาดบัตินให้เอียงข้าง

เวลายืนสั้นอำนาจนาง

กุงคั้นกระดางกลาง (สับคน , หยาบตาย) ลายเคื่องตา...

ห้อยอ๊แปะติดกระเดือกเพี้ยวเลือกมา

เหมือนบ้ายฉิดยาได้เกรยฮาร์ด...

ตัดนมทรงอเมริกันจ่า...

ข้างหน้าจ่ากลางกบาลเหมือนลานบิน...

พูดไทยไม่ชัดคล้ายค้อ...
บ้างพทหราน ซิสเตอร์ เท่เพลงร็อค...
การเรียน เรื่องย่ออย่าเผลอ ถ่าน...
กระหู่เหล้า เต็นรำชานาญ...
จับลิ้นอลม่านบานเบิก...

บทกวีชิ้นนี้ได้สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของไทยอย่างมากมาย ตั้งแต่การแต่งกาย ทรงผม เพลงตะวันตก และ ความเหลวแหลกของการศึกษา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ที่จิตร ภูมิศักดิ์ ได้เขียนผลงานอีกมากมาย ที่วิกรมศิริบาลตั้งแต่ยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถูกจองจำที่บางขวาง ในช่วงเวลานั้น เขาได้เขียนผลงานออกมาอีกมากมาย โดยเฉพาะบทเพลงปลุกใจต่อต้านเผด็จการ เรียกร้องความเป็นธรรมให้ผู้ใช้แรงงาน และ ชวนาที่ไม่ได้ ได้รับความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งต่อมา วงกรรมมาชนได้นำมาใช้ร้องในการต่อสู้กับอำนาจฝ่ายรัฐช่วงหลัง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนกลายเป็นเพลงเพื่อชีวิตที่ปลุกกระดมมวลชนที่ลี้ภัยหลายเพลง ซึ่งจะกล่าวในตอนต่อไป

ตัวอย่างที่ยกมานี้ เป็นเพียงบางส่วนของสะท้อนความรู้สึกของคนที่พยายามจะบอกปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น และ เขายัง ได้เสนอปัญหาของความเลื่อมล้ำที่จะเกิดขึ้นจากการล่าอาณานิคมแบบใหม่ของโลกมหาอำนาจตะวันตก ทั้งนี้เพราะ จิตร ภูมิศักดิ์ ได้ศึกษาแนวความคิดต่าง ๆ ของนักเขียนชาติอื่น ๆ ที่ประเทศของพวกเขานั่นต้องตกอยู่ในสภาวะเช่นเดียวกันกับประเทศไทยในขณะนั้น ทั้งนี้เพราะ เขาเป็นนักอ่าน เขาจึงมีแนวความคิดก้าวหน้าไปกว่าสังคมที่เขาอยู่ ความคิดในการแก้ปัญหา จึงมุ่งสนใจการแก้ปัญหาในแนวสังคมนิยมซึ่งกำลัง เพื่อต่อสู้กับสหรัฐอเมริกาขณะนั้น เพราะ เขาและปัญญาชนบางกลุ่มคิดว่าน่าจะเป็นวิธีการที่จะแก้ปัญหาความเลื่อมล้ำ ความซับซ้อนของสังคมศักดินาซึ่งยึดติดอยู่กับอำนาจของชนชั้นปกครองทหารได้ และในที่สุดแนวความคิดเหล่านี้ ก็ได้รับการถ่ายทอดเป็นอุดมการณ์มายังปัญญาชนรุ่นต่อมา นับเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงที่สุดในช่วงประมาณปี 2517-2519

2.3 กลุ่มหลังนักศึกษาปัญญาชน ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย

ในมหาวิทยาลัยยุคที่รัฐบาลทหารมีบทบาทนั้น เป็นยุคที่ถูกสกัดกั้นการออกความคิดเห็นและห้ามจัดกิจกรรมที่เป็น ด้านการเมือง การบริหารของมหาวิทยาลัยตกอยู่ใต้อำนาจของรัฐบาลทหาร (โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยรามคำแหง) นักวิชาการจึงเรียกยุคนีว่า ยุคสายลม แสงแดด กลุ่มกิจกรรมนักศึกษาที่เน้นแต่ในเรื่อง กีฬาประเพณี การออกค่าย อาสา การรับน้อง เป็นต้น สำหรับกลุ่มที่แสดงออกในด้านความคิดความเห็นก็เป็นกลุ่มที่ทำหนังสือ เช่น กลุ่มวรรณศิลป์ ซึ่งได้รวมตัวกันออกหนังสือเจ็ดสถาบัน ในปี 2507

หนังสือเล่มนี้มีบทบาทต่อต้านสงครามเวียดนามของนักศึกษาไทยเป็นครั้งแรกและวิพากษ์วิจารณ์ระบบเผด็จการทหาร เป็นการต่อต้านอย่างจริงจัง กลุ่มนักเขียนสมัยนั้น เช่น ทิลีรุ เจริญวงศ์, ดำรง แสงธรรม, ประพันธ์ พลเสภากร นิภา บางยี่ขัน เป็นต้น ต่อมากฎการตรวจสอบจับจนต้องเปลี่ยนโรงพิมพ์บ่อยครั้ง จึงได้เปลี่ยนมาออกหนังสือเล่มเล็ก ๆ เรียกว่า หนังสือเล่มละบาทสองบาท ซึ่งเราติดตามประดุมหาวิทยาลัย จะชายกันนานหมู่นักศึกษาเท่านั้น หนังสือพวกนี้ ออกรายสะดัก และ เปลี่ยนชื่อไปเรื่อย เช่น ตะวัน ธูลี ปัญญา พระจันทร์เสี้ยว (2508-12)

นอกจากกลุ่มนี้แล้ว ยังมีนักศึกษากลุ่มอื่น ๆ ที่มีแนวความคิดต่อต้านรัฐบาลทหารและ เริ่มมองเห็นความไม่ถูกต้อง

ในสังคม เบื้องหน้าสงครามเวียดนาม เช่น กลุ่มสภาน้ำโคม กลุ่มสภากาแฟ กลุ่มเศรษฐศาสตร์ กลุ่มผู้หญิง กลุ่มพันพูไซคส์ กลุ่มสังเกตรถไฟเลือกตั้ง กลุ่มชุมนุมนักศึกษานานาชาติ (World University Service หรือ WUS) เป็นต้น

กลุ่มที่มีบทบาทนำศึกษากลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มสภาน้ำโคม ซึ่งมีสมาชิกที่สำคัญ เช่น จรัล ดิษฐกิษย์, เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, ธัญญา ธนธญาธาร, ปรีดี บุญซื่อ, กมล กมลตระกูล, พิชิต จงสภิตยวัฒนา, พรชัย ฝนคร, บัณฑิต เองนิลรัตน์, ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ กลุ่มนี้เริ่มปลายปี 2513 เป็นกลุ่มที่มากถกเถียงปัญหาเรื่องการเมือง ซึ่งก็ได้ความคิดมาจากบทเรียนในห้องเรียนกับปัญหาจริงที่ประสบในสังคมขณะนั้น โดยเฉพาะวิชาที่นักศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม คือ วิชา รัฐศาสตร์ศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ขณะนั้น สำหรับคัดเลือกนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษดีมาเรียนโดยการวิเคราะห์ถกเถียงปัญหาบ้านเมืองกับอาจารย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีอาจารย์เส้นท์ จามริก ท่านเป็นผู้ริเริ่ม นับว่าเป็นผลดีกับนักศึกษากลุ่มนี้เพราะกลุ่มนี้ได้จัดกลุ่มที่เรียกว่า "ชุมนุมสัมพันธ์" โดยมี เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เป็นประธาน จัดนิทรรศการทางวิชาการล้วน ๆ เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านประวัติศาสตร์การเมืองของไทย การปกครอง แนวคิด และความขัดแย้งระหว่างประเทศ

พวกเขาได้ออกหนังสือเรื่อง อุดมการณ์ โดยมี เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้เขียนบทนำโจมตีระบบการศึกษาของไทย และเรียกร้องให้นักศึกษาริเริ่มคิดของสังคมหันมาเปลี่ยนแปลงสังคมเก่าให้ดีขึ้น ในหนังสือเล่มนี้มีบทความทั้งของอาจารย์และนักศึกษา ซึ่งนำความคิดเห็นในการปกครองแบบประชาธิปไตย ตลอดจนปัญหาบ้านเมืองขณะนั้น

จากข้อมูลตรงนั้นจะวิเคราะห์ได้ว่าระบบการสอนของคณะรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะหลักสูตรรัฐศาสตร์ศึกษานั้นมีผลให้นักศึกษามีโอกาสเรียนรู้ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาบ้านเมืองและสังคมการเมืองของพวกเขา จึงเป็นกลุ่มหนึ่งที่นำสนธิสัญญาไปพร้อมกับกลุ่มอื่น ๆ เช่น ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฯลฯ ดังมีหนังสือที่เป็นการจุดประเด็นความคิด และสะท้อนความคิดของปัญญาชนรุ่น 14 ตุลาคม 2516 ในเรื่องต่าง ๆ เช่น

- หนังสือนิสิตนักศึกษา (คณะนี้เทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- หนังสือก๊วยเซียว (กลุ่มวลัยทัศน์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
- หนังสือก๊วยขาว (กลุ่มสภาน้ำโคม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- หนังสือมหาวิทยาลัยไม่มีคำตอบ (กลุ่มชมรมคนรุ่นใหม่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง)
- และหนังสือลอมฟาง, แสงมืด, เอกสารปลด, เอกสารเจ็บ เป็นต้น

นอกจากกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้ออกบทความ จัดนิทรรศการ ร่วมสมัมนากับระหว่างมหาวิทยาลัยแล้ว ยังมีปัญญาชน นักเขียน ทั้งระดับอาจารย์ นักเขียนอาชีพ และนักเขียนสมัครเล่นได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นความเห็นกัน จัดกลุ่มเสวนาบ้าง ออกหนังสือนิตยสารบ้าง หนังสือพิมพ์บ้าง ออกหนังสือเล่มเล็กเป็นพ็อกเก็ตบุ๊คบ้างมากมาย เป็นการสะท้อนความคิดความเห็นต่าง ๆ ของพวกเขาให้ผู้อ่านได้รับรู้ และเป็นการชี้แนะ เชิญชวนให้เห็นปัญหาของชาติร่วมกัน เช่น กลุ่มสังคมศาสตร์ปริทัศน์ (เริ่ม 2506) กลุ่มพระจันทร์เสี้ยว (2510-2519) กลุ่มหนุ่มหน้าสาวสวย (2510-2511) กลุ่มเทคนิคโราช, กลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิต (2515), ชัยพฤกษ์, คลื่นลูกใหม่ เป็นต้น

หนังสือที่น่าสนใจคือ หนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ เป็นหนังสือที่เสนอแนวความคิดความก้าวหน้าของสังคม การ-

เมือง เป็นการจุดประเด็นปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล โจมตีระบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่นิยมของนักศึกษาปัญญาชนขณะ-
นั้น เพราะ เป็นหนังสือเล่มเดียวที่สามารถรวมบทความของนักวิชาการที่มีความรู้จากต่างประเทศ และโจมตีรัฐบาลได้
อย่างมีระบบ ทั้งนี้เพราะ เป็นหนังสือของสมาคมสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ มีพระองค์เจ้ากรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์เป็น
นายกสมาคมฯ และมี สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นบรรณาธิการ

ผลงานของนักวิชาการ เช่น นิธิ เอียวศรีวงศ์, สัจจิตต์ วงษ์เทศ, นิพนธ์ จิตรธรรม, ชาตวิทย์ เกษตรศิริ,
กมล สมวิเชียร, อังคาร กัลยาณพงศ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ฉบับนักศึกษา จึงจัดทำโดยนักศึกษาที่สนใจการเมือง นับว่าเป็นการฝึกความรู้
ความสามารถนักศึกษาและยังส่งเสริมให้เผยแพร่ความคิดไปสู่นักศึกษา ให้ตื่นตัวต่อสังคมนิยมการเมืองของประเทศอีกด้วย

นอกจากหนังสือสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ที่จะไปสู่นักศึกษา นักปฏิบัติที่เป็นนักศึกษา ปัญญาชน ทั้งในมหาวิทยาลัย
และนอกมหาวิทยาลัยแล้ว ยังมีนักเขียนที่สมัครเล่นบ้าง นักเขียนจริงบ้าง ได้จับกลุ่มออกหนังสือหรือร่วมกันทำกิจกรรม
อื่น ๆ ได้แก่

กลุ่มพระจันทร์เสี้ยว, กลุ่มหนุ่มหน้าสาวสวย, กลุ่มเทคนิคโคราช, กลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิต ฯลฯ

ข้อที่น่าสนใจ เกิด คือปัญญาชนกลุ่มนี้เป็นนักศึกษาที่จบจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และทำงานร่วมกันมาก่อน และมาตั้ง
กลุ่มทำหนังสือเผยแพร่ผลงานต่าง ๆ ทั้งงานเขียน งานแปล เพื่อยกระดับความเข้าใจ ความคิดด้านต่าง ๆ และข้อที่
น่าสนใจคืองานเพลงเพื่อชีวิตได้เกิดมาจากแนวคิดของคณรัตน์ เพื่อต้องการหาเอกลักษณ์งานเรื่องดนตรีของคนหนุ่มสาว
ที่เป็นเพลงไทย มีใช้เพลงตะวันตก

พวกเขาจึง เป็นตัวผลักดันให้มีการฉายภาพยนตร์ เรื่อง วิวสตัดอก และจัดซื้อแผ่นเสียง เพลงต่อต้านสงครามเวียดนาม
จากต่างประเทศมาเผยแพร่ และวิพากษ์วิจารณ์สังคมกันในกลุ่มปัญญาชน และมีชายหนุ่มที่เป็นรุ่นน้องในแวดวงของ
ที่ ๆ และเพื่อน ๆ ทุกกลุ่มนี้เองที่ทำให้การสนับสนุน สุธัช จันทิมมาตร ซึ่งศึกษาไปแล้วจะเห็นว่าเขาเข้าไปมีบทบาท
ต่าง ๆ ในกลุ่มเหล่านี้ด้วย ในฐานะของน้องชายของ เสกียร จันทิมมาตร ที่มีความสามารถในการวาดภาพ (เรียน
เพาะช่างแต่ไม่จบ) และเขียนกลอน เขียนเรื่องสั้นเพื่อหาเลี้ยงชีวิต และยังแถมมีบทบาทเขียนภาพการ์ตูนลงหนังสือ
ให้กับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอีกด้วย

กลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิต เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่ทำให้เกิดแนวคิดเรื่อง เพลงเพื่อชีวิต หรือใช้คำว่า เพลงเพื่อ
ชีวิต เป็นครั้งแรก

กลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิต เริ่มเมื่อประมาณ 2515 (1972) สมาชิกของกลุ่มนี้มาจากผู้ที่สนใจการเมือง และกลุ่ม
พระจันทร์เสี้ยว อันได้แก่ สุชาติ สวัสดิ์ศรี, กมล กมลตระกูล, ธัญญา ชุนชฎาธาร, พิชิต จงสกลิตย์วัฒนา, พรพิรุณ
ฉัตรวินิจฉัยกุล, สุวิทย์ วรติลก, นพพร สุวรรณพานิช, วิสา คัญทัพ, บัณฑิต เองนิลรัตน์ เป็นต้น

แนวความคิดของคนกลุ่มนี้ คือการเสนอบทความเพื่อยกระดับศิลปวรรณกรรมให้มีมาตรฐาน ส่งเสริมวัฒนธรรม
และเผยแพร่ทัศนะต่าง ๆ ให้กับประชาชน ในหนังสือเล่มนี้เริ่มสนใจคำว่า เพลงเพื่อชีวิต, ภาพยนตร์เพื่อชีวิต

บทความเรื่อง เพลงเพื่อชีวิตนี้เขียนโดย พิชิต จงสกลิตย์วัฒนา เขาได้ซื้อคัมภีร์มาจากงานเพลงของฝรั่ง ที่ตีแม่
ศิลปะเพื่อชีวิต ซึ่งตีพิมพ์ในปี 2515

งานของ พิชิต จงสกลิตย์วัฒนา ได้เขียนในหัวข้อที่ว่า

"เมื่อคุณโตขึ้น คุณจะเห็นทาสเพลงเพื่อชีวิต" ซึ่งเขาได้เรียบเรียงมาจากงานเรื่อง Blues people ของ
Leróí Jones เป็นการวิเคราะห์ผลงานของพหุนักนิกร ซึ่งได้รับความทุกข์ยากตกเป็นทาสของคนผิวขาวที่ทุกข์ทรมาน
จนคร่ำครวญออกมาเป็นเพลงเศร้าสร้อย บรรยายชีวิตที่ทรนหดของพวกคน สิ่งเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจให้ พิชิต

จงสภิตย์วัฒนา ได้เปรียบเทียบกับความเป็นไปของสังคมไทย โดยเฉพาะชีวิตของชาวนาไทยที่ร้องออกมาเป็นเพลงพื้นบ้าน ทว่า

"ฝนไม่ตก   เดือนหนึ่งแล้ว
ฝนไม่ตก   เดือนหนึ่งแล้ว
ข้าวของเรากำลังจะตาย
เมื่อไหร่จะทำฝนเทียมมาให้เราบ้าง"

หรือตอนหนึ่งที่สะท้อนภาพความขมขื่นของชาวนา ที่สะท้อนต่อปัญหาหนี้สิน ทว่า

"เราขายข้าวไม่ออก
คุณศราราคาเราไว้
เราจน เราต้องการเงินสด"

แนวความคิดของ พิชิต จงสภิตย์วัฒนา เป็นการสะท้อนภาพเบื้องคั่นที่ปัญญาชนเริ่มมองเห็นปัญหาขั้นพื้นฐานความยากจนของชาวนา และเสนอออกมาเป็นข้อคิดข้อเขียน ซึ่งต่อมาเพลง เพื่อชีวิตนี้จึงเกิดขึ้นอย่างจริงจังด้วยเพลง "คนกับควาย" และต่อมาเรื่อย ๆ จนกลายเป็นเพลง เพื่อชีวิตประเภทปลุกกระดมมวลชนให้ลุกขึ้นต่อสู้ และในปัจจุบันเพลง เพื่อชีวิตซึ่งเป็นที่ยุติกันดีในหมู่ประชาชนชาวไทย ได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติจากเพลงปลุกกระดมต้องห้าม กลายเป็นเพลงฮิตติดอันดับยอดนิยมของวงดนตรีที่มีชื่อเสียงที่สุดในยุคหนึ่งขงเมืองไทย และ คำว่าของคำว่า "เพื่อชีวิต เพื่อประชาชน" ก็ไปสอดคล้องกับคำทำนายของ พิชิต ทว่า

"เมื่อคุณดิฉัน คุณจะเป็นทาสเพลงเพื่อชีวิต"

กล่าวโดยสรุปที่ว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองนั้น มีผลกระทบมาจากความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา ในการช่วยเหลือซึ่งมีข้อแลกเปลี่ยนเพื่อความปลอดภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เอง ที่ทำให้นักไทยต้องมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ภายใต้ความเป็นไปของปัจจัยหรือปัญหาตั้งได้กล่าวมาแล้วเป็นบางส่วนที่สะสมมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่สมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มาจนสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และ อำนาจอันชอบธรรมของสถาบันต่างๆ จนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ข้อสังเกต คือ การประท้วงที่เป็นการต่อสู้ทางความคิดของไทยเริ่มแรกก็เห็นได้ชัด คือการปฏิวัติวรรณกรรม หรือหนังสือเป็นลือน้ำ แต่ของสหรัฐอเมริกาใช้เพลงประท้วง หรือ เพลงต่อต้านสงครามเป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งจัดว่าเป็นพวกเพลงปฏิวัติ (Song Revolution) นั่นเอง สำหรับประเทศไทยกลุ่มคนที่สนใจงานวรรณกรรม เป็นผู้ริเริ่มเพลงเพื่อชีวิต คือ สุรชัย จันทิมาธร สมคิด สิงสง วิลา ศิย์พิพ และ กลุ่มนักเขียนที่สนใจเพลงต่างประเทศ ที่มีความนิยมลักษณะที่เป็นเพลงของไทย ได้แก่ พิชิต จงสภิตย์วัฒนา เสกียร จันทิมาธร สุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นต้น

วิกฤตการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นำไปสู่สถานการณ์ช่วง 3 ปี แห่งยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน

จากกรณีที่นักศึกษาประชาชนประท้วง ดร.ศักดิ์ ผาสุกนิรันดร์ จนกลุ่มประท้วงยื่นข้อเสนอมอบประชาธิปไตย โดยร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน 3 เดือนนั้น รัฐบาลมิได้ปฏิบัติตามที่ได้ตกลงกับนักศึกษาประชาชน กลุ่มนักศึกษาประชาชนซึ่งเรียกตัวเองว่า กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ได้เริ่มแจกใบปลิว และ ทำหนังสือเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ในช่วง 6-9 ตุลาคม 2516 ผลปรากฏว่า กลุ่มผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ถูกจับในข้อหาหมิ่นสุ่มทางการเมืองเกินกว่า 5 คน และ ถูกตั้งข้อหาว่าเป็นกบฏในราชอาณาจักรและกระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ จำนวน 13 คน

องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ และ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย จึงร่วมมือกันเคลื่อนไหวมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้กลายเป็นศูนย์กลางการชุมนุม มีการร่วมมือกันทุกฝ่าย นักศึกษาและประชาชนที่มองเห็นว่ารัฐบาลกระทำเกินกว่าเหตุ ซึ่งนับว่าเป็นการร่วมพลังกันครั้งสำคัญของปัญญาชน นักศึกษา นักเรียน และ ประชาชน ที่เบื้องหน้าสภาพการเมือง เผด็จการและสังคมที่เต็มไปด้วยอิทธิพลของกลุ่มผู้นำเผด็จการ และความเสื่อมทางสังคมแบบตะวันตกที่เริ่มปรากฏหลายอย่าง ที่ทำให้นักศึกษา ปัญญาชน ร่วมมือกันด้วยพลังที่สร้างขึ้นมา จนวันที่ 12-13 ตุลาคม ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้ยื่นคำขาดที่รัฐบาลปล่อยผู้ต้องหาทั้งหมดภายในเที่ยงวันที่ 13 ตุลาคม แต่รัฐบาลไม่สามารถปล่อยได้ตามเงื่อนไข คลื่นนักศึกษาประชาชนเป็นแสน ๆ คน จึงได้เคลื่อนตัวออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วนตอนกลางคืน

คลื่นนักศึกษาประชาชนเคลื่อนตัวจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยไปยังลานพระบรมรูปทรงม้า ความผิดพลาดในการประท้วงด้านการสื่อสารกับฝูงชนเป็นจำนวนแสน ๆ นี้ได้ก่อให้เกิดความพลัดพรากและขาดการสื่อสารให้เข้าใจสถานการณ์อันระหว่ากลุ่มผู้นำที่ทำหน้าที่ควบคุมมวลชนที่กำลังประท้วงขณะนั้น กับ กลุ่มตัวแทนของศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยที่ได้อุปประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องและแก้ไขสถานการณ์ให้ถึงตัวได้ การประท้วงจึงมีต่อไปจนใกล้สว่าง รัฐบาลได้มีคำสั่งให้ปล่อยนักศึกษา ปัญญาชนที่เป็นผู้ต้องหา 13 คน โดยจัดรถกระบะให้ขึ้น แต่นักศึกษา ปัญญาชนเหล่านั้นไม่ยอมขึ้นรถแต่ได้ก่อคอคอเป็นแถวเดินจากที่จอดไว้ในโรงเรียนตำรวจนครบาล มานั่งค่อที่หน้าโรงเรียนตำรวจนครบาล ทั้งนี้เพราะยังไม่แน่ใจและไม่รู้ว่าการตัดสินใจของ สนท.จะเป็นอย่างไร และไม่รู้ว่ารัฐบาลยืนยันจะมอบประชาธิปไตยให้ประชาชนแน่นอนหรือไม่ ได้มีตัวแทนไปติดต่อกับตัวแทน สนท. ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย แต่ขณะนั้นนายกสภมจร มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งบัญชาการอยู่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกล่าวว่าไม่สามารถจะแก้ไขสถานการณ์ได้แล้ว เพราะคลื่นนักศึกษาประชาชนที่มองสลดกล้านไปประท้วงที่ลานพระบรมรูปทรงม้าและหัวถนนราชดำเนิน การเจรจากันระหว่างผู้นำกลุ่มประท้วง เสกสรรค์ ประเสริฐกุล กับ พ.ต.ท.วชิษฐ์ เดชกุญชร ๗ อยู่ยงยา ก็สรุปได้ว่าสถานการณ์ดีขึ้นแล้ว

ขณะที่ประชาชนที่หนึ่งประท้วงกันข้ามวันข้ามคืนต่างก็พอใจที่สถานการณ์สงบลงได้จึง เริ่มทยอยกันกลับบ้าน โดยเฉพาะเส้นทางสายที่ผ่านหน้าวังสวนจิตรลดา ซึ่งมีหน่วยตำรวจรักษาความสงบยามอนูศาที่ประชาชนเดินผ่านเส้นทางนี้ แต่ให้ย้อนไปทางด้านอื่น ก่อให้เกิดความไม่พอใจและการกระทบกระทั่งกันระหว่างประชาชนกับตำรวจที่รักษาการอยู่ขณะนั้น โดยตำรวจได้ใช้กระบองและแก๊สน้ำตาเข้าใส่กลุ่มประชาชน เป็นเหตุให้นักศึกษาประชาชนต้องกระโดดลงน้ำ ซึ่งเป็นสระรอบวังสวนจิตรลดา สถานการณ์คลี่คลายไปเรื่อยๆ เป็นเหตุให้นักศึกษาประชาชนที่กำลังทยอยกลับบ้านต่าง โกรธแค้น จึงรวมพลังกันหยิบไม้บ้าง ก้อนอิฐบ้าง เป็นอาวุธทำลายสถานที่ราชการ เช่น กรมประชาสัมพันธ์ กรมสรรพากร

และหน่วยราชการต่างๆ บ้างก็เข้าล้อมโรงพักตำรวจขณะสงคราม สงครามกลางเมืองของประชาชนชาวไทย เริ่มเกิดขึ้นจนกลายเป็นความรุนแรง ในเวลาต่อมามีผู้กล่าวว่า พ.อ.ณรงค์ กิตติขจรและคณะ ได้นำเฮลิคอปเตอร์ยิงกวาดบริเวณถนนราชดำเนิน ยิ่งทำให้เกิดความเสียหาย นับเป็นการประจัญหน้าระหว่างคลื่นนักศึกษาประชาชนกับฝ่ายทหาร ซึ่งใช้รถถังติดอาวุธปราบปรามประชาชน ในช่วง 13.30 น. ความคลั่งแค้นได้ทำให้ประชาชนกระทำการเผาตึกที่ทำการของทางราชการ เช่น ตึกกองสลากกินแบ่ง กรมประชาสัมพันธ์ ตึก กคป. เป็นต้น นับเป็นความเสียหายที่ร้ายแรงมากในประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่เสียเลือดเนื้อประชาชนกันเองเช่นนี้

ถึงแม้ว่าวันที่ 14 ตุลาคม 2516 จะเป็นวันประวัติศาสตร์ที่องค์พระประมุขของชาติจะมีกระแสพระราชดำริส ทางโทรทัศน์ เรียกวันแห่งประวัติศาสตร์ว่า เป็นวัน"มหาวิปโยค" และทรงแต่งตั้ง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ขณะนั้น ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แทน จอมพลถนอม กิตติขจร ยิ่งความปลื้มปิติใจให้แก่ประชาชนมากมาย แต่ความคิดของนักศึกษา ปัญญาชน ยังเข้าใจว่าอำนาจของกลุ่มทรราชย์ ยังคงมีบทบาทในการทหารอยู่ ตอนเช้าของวันที่ 15 ตุลาคม 2516 จึงยังมีการชุมนุมประท้วงอยู่และได้เกิดการปะทะกัน เริ่มรุนแรงขึ้นอีก เมื่อทหารจากต่างจังหวัดเคลื่อนเข้ากรุงเทพฯ อีกหลายพันคน ครั้นเวลา 18.30 น. เมื่อสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยประกาศว่า จอมพลถนอม กิตติขจร และ จอมพลประภาส จารุเสถียร ลาออกจากตำแหน่งและพาดรอปดิวเดินทางออกนอกประเทศ สถานการณ์ทุกอย่างจึงสงบลง

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็น"วันมหาวิปโยค" หรือ "วันมหาปิติ" ของกลุ่มนักศึกษานั้น เป็นสัญลักษณ์ของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ที่สะท้อนให้เห็นพลังของคนหนุ่มสาวและประชาชนที่สามารถเรียกร้องประชาธิปไตยได้ ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ต่างยกย่องการกระทำของนิสิตนักศึกษาและนักเรียน ที่มีจิตสำนึกในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เพื่อสิทธิ เสรีภาพ ที่วางอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย ในความหวังใหม่ของประชาชนชาวไทยทุกคนยินดีบริจาคเงินให้นักศึกษาไปปรับปรุงและพัฒนาประชาธิปไตยของชาติมากมายรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นจัดตั้งอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย หรือ อนุสาวรีย์สำหรับรำลึกถึงวีรชนที่ยอมเสี่ยงชีวิตรับกับเหตุการณ์นี้ แต่เงินก้อนนั้นมิได้ทำตามเจตน์จำนงค์ทั้งหมดที่ประชาชนตั้งความหวัง (ตั้งนั้นสาเหตุนี้ จึงเป็นข้อมลหนึ่งที่เกิดความเคลือบแคลงใจของประชาชน ที่มีค่อนนักศึกษานั้ในช่วง 2517-2519 แต่นักศึกษารุ่นนั้นได้มีบัญชีที่ชี้ชัดว่า เงินบางส่วนที่มีอยู่ในขณะนั้น ได้นำมาใช้ในโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยนั่นเอง)

รัฐบาลภายใต้การนำของ อาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นรัฐบาลพลเรือนที่ได้พยายามทำงานต่าง ๆ ที่สนับสนุนนักศึกษา เช่น ในเรื่องโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตย ให้ออกาสและให้สิทธิ เสรีภาพนักศึกษามากจนไม่มีขอบเขต จนบางอย่างได้กลายเป็นภาพพจน์ที่ติดลบต่อขบวนการนักศึกษา เริ่มเกิดภาพเสรีภาพที่นิยมเอียงไปในทางสนับสนุนลัทธิสังคมนิยม ที่ประชาชนขณะนั้นยังรับสถานการณ์ไม่ได้กับภาพพจน์ใหม่เช่นนี้ เช่น ในเดือนมกราคม 2517 นักศึกษาเริ่มประท้วงเรียกร้องการสร้างสนามบินหนองเห้ หรือ คัดค้าน ซีไอเอ หรือ กรณีการเปิดโปงการทำงานของข้าราชการต่อกรณีการเผาหมู่บ้านนาราย และที่ล้าคฤในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดนิทรรศการเงินแดง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเผยแพร่ ชี้นำระบบของประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งขณะนั้นประชาชนส่วนใหญ่ยังเกรงกลัวลัทธินี้อยู่ งานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเผยแพร่แนวคิด หรือ ลัทธิของมาร์กซ์-เลนิน ศิลบเพื่อชีวิต เพื่อประชาชน และ สิทธิต่าง ๆ ของเวียดนาม ได้เปิดเผยสู่สายตาคนนักศึกษา ประชาชนอย่างมากมาย

นอกจากนี้ยังมีการจัดนิทรรศการ แนะนำผู้นำทางความคิดทางการเมืองต่าง ๆ ของไทยในยุคนั้นที่มักกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ แต่ขณะนั้นนักศึกษาได้กลับมายกย่อง เช่น งานของ จิตร ภูมิศักดิ์ กุหลาบ สายประดิษฐ์ ฯลฯ ดังนั้นแนวคิดของสังคมนิยมใหม่ จึงปรากฏมากมาย โดยเฉพาะนักศึกษา ปัญญาชนบางกลุ่ม กำลังแสวงหาแนวเพื่อชีวิตเพื่อประชาชน จึงเผยแพร่ออกมาในรูปเพลง เพื่อชีวิต ซึ่งนำมาจากเพลงสากลที่ใช้ประท้วงสงครามเวียดนามในสหรัฐอเมริกา โดยแสดงสลับกับการจัดนิทรรศการ กลุ่มที่มีเนื้อเพลง เพื่อชีวิตกลุ่มแรก ได้แก่ วงคาราวาน ได้สร้างความประทับใจให้กับคนรุ่นใหม่ที่กำลังแสวงหาวัฒนธรรมของตนเอง ที่ไม่ยากเป็นทาสของวัฒนธรรมตะวันตกและมีบทเพลงเพื่อเสนอแนวคิดและความรู้สึกของพวกเขาในขณะนั้น เพลงเพื่อชีวิตของวงคาราวาน จึงเป็นจุดเริ่มต้นของเพลงเพื่อชีวิต เพื่อประชาชน ดังที่ พิชิต จงสภิกข์วัฒนา ได้ทำนายไว้ว่า

"เมื่อคุณโตขึ้น คุณจะเป็ทาสเพลงเพื่อชีวิต"

บทเพลงเพื่อชีวิตของไทย ช่วง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519

"เพลงคนกับควาย" จุดเริ่มต้นของความแปลกใหม่ในสังคม ที่ผู้แต่งได้นำเอาคามาเปรียบกับควาย เรียกได้ว่านอกจากจะเป็นแนวใหม่แล้วยังมีความเจ็บปวดในความรู้สึกทุกข์ยากของชาวนา ซึ่งมีพื้นฐานของความยากจนในชนบทที่ถูกมองข้ามจากคนในสังคมเมืองหลวงในขณะนั้น²

สุรชัย จันทิมาธร ซึ่งมีนามปากกาว่า ท.เสน กับ วีระศักดิ์ สุนทรศรี นามปากกาว่า สัจจร เขาทั้งสองคนเป็นเพื่อนร่วมกิจกรรมการประท้วงตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เขาได้ตั้งวง "ท.เสน และ สัจจร" ขึ้น

การแสดงของทั้งสองคน ครั้งแรกที่เป็นการแสดงร่วมกับนักศึกษาในการจัดนิทรรศการ "มทกรรมเพลง เพื่อชีวิต" เดือนพฤษภาคม 2517 ที่หอประชุม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีวงดนตรีที่แสดงหลายวง ส่วนมากเล่นเพลงของตะวันตก ซึ่งเป็นเพลงต่อต้านสงครามเวียดนาม หรือเพลงประท้วง เช่น งานของ Bob Dylan, Joan Bazz, Simon & Garfunkel ฯลฯ ซึ่งเป็นเพลงสมัยนิยมของนักศึกษา ปัญญาชนยุคนั้น ที่พวกเขาซาบซึ้งกับเนื้อเพลงและท่วงทำนอง เพราะยังไม่มีเพลงของไทยที่มีแนวเช่นนี้เลย³

ในงานนี้เขาทั้งสองเล่นเพลงไทย คือ เพลงคนกับควาย, เบ็บข้าว และข้าวคอกยผน งานนี้เพลงของพวกเขาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ และได้รับการขนานนามว่า "เพลงเพื่อชีวิต" หรือดนตรีเพื่อชีวิตของไทยเป็นครั้งแรก

ต่อมา วินัย อุกฤษณ์ ได้แต่งเพลง "นกสีเหลือง" ซึ่งจัดได้ว่ามีเนื้อเพลงที่สะท้อนแนวคิดและประวัติศาสตร์ของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ยังทำให้บรรยากาศของผู้ฟังยิ่งเข้มข้น ต่อวีรชนคนหนุ่มสาว ที่หลิ่วหินเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ยิ่งขึ้น

เพลงสุดท้ายของ ท.เสน และ สัจจร ในช่วงนี้อีกเพลงคือ "สามแสงทอง" เพลงนี้สุรชัยนำทำนองเพลง Find the Cost of Freedom ของ Bob Dylan มาแต่งเป็นเนื้อสั้น ๆ 4 วรรคแต่มีความหมาย เขาแต่งไว้ตั้งแต่การประท้วง ดร.ศักดิ์ ผาสุกนิรันตร์ นับว่าเป็นเพลงที่คนนิยมเพราะชื่อเพลงมีความหมายค้อยู่คั่น คือ เกี่ยวกับคำว่า "สามแสงทอง" ซึ่งมีข้อความที่ใช้ประจักษ์คือ "เมื่อฟ้าเป็นสีทองมองอำไพ ประชาชนจะเป็นใหญ่แผ่นดินเป็นต้น

เพลงของ ท.เสน และ สัจจร ทั้ง 5 เพลงนี้เขาใช้ร้องในงานแสดงนิทรรศการ หรือ การจัดอภิปราย การ

ประท้วงต่าง ๆ ตามมหาวิทยาลัย เกือบทุกแห่งที่เขาไปแสดงจะจัดเป็นเทปไว้ขับเปิดในงาน พังทิมมหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาพวกเขาเดินทางไปกับนักศึกษาตามโครงการเผยแพร่
แพร่ประชาธิปไตย งานเพลงของเขาจะแพร่หลายไปทั่ว โดยเฉพาะที่มหาวิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
แหล่งที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองและยังซึมซับวัฒนธรรมอเมริกัน ที่ทั้งฝ่ายทหารมีการถ่ายเทวัฒนธรรมต่าง ๆ มาก
มาย ณ เมืองโคราชแห่งนี้ และสถานที่นี้ได้เกิดวงดนตรีชื่อ "บังคลาเทศ" สมาชิกวงนี้มีลีลาแนวเพลงเลียนแบบ วง-
ท.เสน และ สัจจร อีกทั้งยังสามารถทำแนวเพลงได้ดี มีลีลาเป็นของตนเองอีกด้วย

เมื่อสุรัชย์ จันทิมาธร และ วีรศักดิ์ สุนทรศรี ได้เดินทางไปวิทยาลัยแห่งนี้หลายครั้ง และร่วมเล่นดนตรีด้วย
เสมอจนคุ้นเคยกันดี จึงได้ชักชวนให้มาร่วมแสดงครั้งแรกเมื่อกลางปี 2517 เมื่อกลุ่มผู้ฟังกับกลุ่มชุมนุมวรรณศิลป์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดงานนิทรรศการ "การต่อสู้ทางวรรณกรรม"⁴

จากวันนั้นทำให้คำว่า "วงคาราวาน" เกิดขึ้น เพราะมีสมาชิกรวมเป็น 4 คน คือเพิ่ม มงคล อุทก และ
ทองกราน ทานา เข้าเป็นสมาชิก ศิลปินกลุ่มนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของความโด่งดังของแนวเพลง เพื่อชีวิต พวกเขาช่วย
กันสรรสร้างเพลงออกมากมาย มีการเดินทางร่วมกับขบวนการของนักศึกษาในการเผยแพร่ประชาธิปไตย ต่อมามงคล
อุทก เห็นว่าการแสดงควรจะหารายได้เพื่อหวังคนครึ่งอยู่ได้บ้าง เป็นอาชีพ จึงได้แยกตัวจากนักศึกษาและร้องเพลง
ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ตามโรงแรม โรงละคร มีการทำโปสเตอร์โฆษณา การจัดทำแผ่นเสียง และเทป เป็นต้น

การแสดงของวงคาราวานนี้มักจะถูกโจมตีหรือถูกห้ามปราม ในระยะหลังกลุ่มลูกเสือชาวบ้านตามต่างจังหวัดได้
โจมตีและเร่งปฏิบัติการกับนักศึกษา ปัญญาชน ทั้งนอกเมืองและในเมือง ทำให้สถานการณ์ของเพลงเพื่อชีวิตมีเนื้อหา
สะท้อนความคิดความเห็นทางการเมืองรุนแรงขึ้น ทั้งของวงคาราวานและวงดนตรีเพื่อชีวิตของนักศึกษา จึงสรุปให้
เห็นในช่วงนี้ว่า เมื่อสถานการณ์ที่ฝ่ายรัฐ (กลุ่มปฏิบัติการที่มีบทบาทของข้าราชการเข้าไปร่วมเกี่ยวข้องกับ กลุ่มพลัง
ต่าง ๆ เช่น กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มนวมพล กลุ่มกระหิงแคง ฯลฯ) ได้เร่งปฏิบัติการต่อนักศึกษาอย่างรุนแรง เนื่อง
จากมีหลักฐานบางอย่างแสดงว่าขบวนการนักศึกษาบางกลุ่ม บางคนมีแนวความคิดที่โน้มเอียงไปในรูปแบบการปกครอง
ระบอบสังคมนิยม ที่เพื่อนบ้านใกล้เคียงกำลังจัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองอยู่ ซึ่งขณะนั้นเวียดนามเหนือกำลังมีชัย
ชนะต่อประเทศเวียดนามใต้และประเทศลาว ความสำนึกของคน 2 กลุ่มเรื่องความรักชาติจึงแตกต่างกัน แต่โดยส่วน
รวมแล้วนักศึกษาส่วนมากยังไม่ได้เข้าใจหรือสนใจเรื่องลัทธิสังคมนิยมอย่างแท้จริงการปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่
แนวคิดเรื่องประชาธิปไตย และผลการเผยแพร่ปัญหาต่าง ๆ ในวงราชการ การขัดผลประโยชน์ของนายทุน การสนับสนุน
กรรมกร ชาวนา จากความหวังดีได้กลายเป็นชนวนของความคิดที่รุนแรงมากขึ้น จนถึงขั้นการใช้กำลังปราบปราม
ก่อกวน หรือการใช้วิธีการลอบสังหารอย่างลับ ๆ นี้เองยังเป็นปัจจัยทำให้ขบวนการนักศึกษายังต่อต้านรุนแรง และพา
พวกตนเข้ามามีบทบาทในที่สุด

ในขณะที่มีวิกฤตการณ์ของการต่อสู้ทางความคิด อดมการณ์ของความรักชาติของคนกลุ่มใหญ่ ๆ นี้ แนวความคิด
ได้ปรากฏออกมาด้านบทเพลงอย่าง เห็นได้ชัด ซึ่งบทเพลงเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่สามารถศึกษาแนวคิด และอดมการณ์ของคน
ทั้งสองกลุ่มได้ ทั้งนี้เพราะทั้งฝ่ายรัฐหรือฝ่ายประเพณีนิยม ก็ใช้เพลงประเภทปลุกใจ ทั้งที่เป็นเพลงยุค จอมพล ป.
พิบูลสงคราม และแต่งขึ้นใหม่ในช่วงวิกฤตการณ์ 2517-2519 ส่วนบทเพลงของนักศึกษาที่สอดแทรก แนวคิด การ
เรียกร้อง บางคนเรียกว่าเพลงปลุกกระตม ซึ่งเพลงเหล่านี้ก็เป็นเพลงเก่าสมัย จิตร ภูมิศักดิ์ แต่งไว้เป็นเพลง บ้าง
เป็นบทกลอน และ เพลงที่ปัญญาชน นักศึกษา แต่งขึ้นเองก็มีมากมาย

ดังนั้นบทเพลงในช่วงวิกฤตการณ์ 2516-2519 จึงเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้สื่อด้านวรรณกรรม โดยเฉพาะ เพลงเพื่อชีวิตที่มีพัฒนาการของตนเอง ตั้งแต่ดนตรี รูปแบบของวงดนตรี สำนวนภาษา แนวคิด

ลักษณะ และ พัฒนาการของเพลงเพื่อชีวิต

เพลงเพื่อชีวิตมีลักษณะ ท่วงทำนอง จังหวะ และ เนื้อร้อง แตกต่างกันไปตามยุคสมัย หรือตามสถานการณ์บ้านเมือง ในช่วงเวลาปี 2517-2519 วงดนตรีของนักศึกษา ปัญญาชนได้พัฒนารวงดนตรีหลายแบบ หลายวง และ ที่สำคัญคือ แนวคิดสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองรุนแรงมากขึ้นตามสถานการณ์ และ บางเพลงยังเป็นการสะท้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น กรณีการตายของ แสง รุ่งนรินทร์กุล , พ้ออินกา (อินกา ศรีบุญเรือง) , ปรีดา จินตนานท์ (นักดนตรีวงกรรมมาชน) , อมเรศ ไชยสอาด (กรรมการบริหาร สทท.) เป็นต้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการโต้แย้งปะทะกันอย่างรุนแรงนี้ ทำให้บทเพลงเพื่อชีวิตของนักศึกษาใช้ถ้อยคำที่รุนแรง จังหวะเร่ร่อน สะท้อนแนวคิดการต่อสู้ด้วย ความรุนแรงถึงขั้นจับปืนสู้กับอำนาจของฝ่ายรัฐ ในเวลาเดียวกันนี้เนื้อเพลงของฝ่ายรัฐ ก็มีความรุนแรงในเนื้อหา และ ท่วงทำนองเพลงมาร์ชปลุกใจให้คิดอีกเพิ่ม ถึงขั้นโต้ตอบว่านักศึกษา ปัญญาชน เป็นคนหนักแผ่นดิน และถึงขั้นจับปืนต่อสู้เช่นเดียวกัน

พัฒนาการเพลงเพื่อชีวิต

การศึกษาเนื้อเพลง และ ท่วงทำนอง จะเห็นพัฒนาการออกเป็นดังนี้ คือ

ช่วงที่ 1 ยุคกระแสตะวันตก (ปลายปี 2516 - ต้นปี 2517)

เพลงเพื่อชีวิตของนักศึกษาช่วงแรกนี้ ได้รับอิทธิพลจากแนวเพลงตะวันตกกลุ่มประท้วงสังคมและสงครามเวียดนามของชาวอเมริกัน ได้แก่งานของ Bob Dylan , Joan Bazz เป็นต้น แนวเพลงเหล่านี้ได้พัฒนาการจากเรื่องดนตรีกีตาร์โปร่ง ซึ่งเป็นที่นิยมของวัยรุ่นไทยในการร้องเลียนแบบ ต่อมาเป็นพัฒนาการที่นำท่วงทำนองมาเปลี่ยนแปลงเป็นแนวเนื้อเพลงไทย ของกลุ่มคาราวาน เป็นต้น และ ต่อมาเริ่มจุดเริ่มต้นเพลงเพื่อชีวิตประเภทสะท้อนความยากจนของชาวนา กรรมกร สภาพความแห้งแล้งของภาคอีสาน ความอยู่ดีมีสุขในสังคม ช่วงนี้ยังไม่มีอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างแจ่มชัด

ช่วงที่ 2 ยุคแสวงหาตนเอง (ปลายปี 2517-2518)

ประมาณเดือนตุลาคม 2517 กรรมการนักศึกษาสถาบันต่าง ๆ จัดงานระลอกวีรชน มิ่งนพระราชทานเพลิงศพ มีการเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ การแสดงในงานนี้ได้ปรากฏวงดนตรีเพื่อชีวิตขึ้นหลายวงที่แสดงจนเป็นที่รู้จักของคนที่มาร่วมงาน ได้แก่ วงกรรมมาชน วงโคตะเลิศคิด วงงิ้ว ล้อ ฯลฯ ยุคนี้จึงมีวงดนตรีเพลงเพื่อชีวิต ที่มีแนวคิดอิสระ มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่อต้านปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เพราะช่วงนี้มีการประท้วงโจมตีรัฐบาลและ เกิดความขัดแย้งในการออกเผยแพร่ประชาธิปไตย

รูปแบบของวงดนตรีจากแบบโฟล์คมาเป็นวงดนตรีแบบ สตรีงบ้าง ร็อคบ้าง หรือ เพลงมาร์ชปลุกใจมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับการเล่นประท้วงทางการเมือง ที่มีคนมาชุมนุมเป็นหมื่น ๆ คน เนื้อเพลงจึงรุนแรง สะท้อนปัญหา ประชดประชันสังคม ปลุกเร้าให้กรรมกร ชาวนา และ นักศึกษาลุกขึ้นต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม เพราะมีการปะทะและ รุกรานจากกลุ่มกระหังแดงอย่างรุนแรง สถานการณ์ต่าง ๆ บีบบังคับให้ต้องปะทะกัน เพลงที่เกิดขึ้น เช่น เพลงเพื่อ

มวลชน (วงกรรมาชน) , เพลงหลังแค้น (วงกรรมาชน) , เพลงพิราบกับอินทรีอันธพาล , พิราบแดง , มาร่วมกันนะเธอจ๋า , เขาวชนเพื่อชาติ , มวลประชาร่วมต่อสู้ซึ่งชัย , มรดกอเมริกา , รวมช้อน เป็นต้น

ช่วงที่ 3 การฟื้นฟูวัฒนธรรม (ปลายปี 2518-2519)

ช่วงหลังวันที่ 20 สิงหาคม 2518 กลุ่มกระทิงแดงได้บุกเผามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเป็นช่วงที่นักศึกษา ผู้นำชาวนาถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้ผู้บริหาร คณาจารย์ และ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไม่พอใจต่อการกระทำของกลุ่มผู้นำนักศึกษาบางคนที่ทำให้ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยเสียหายและทำให้ประชาชนสูญเสียความไว้วางใจต่อสถาบัน

อนึ่งในช่วงปีนี้สถานการณ์รุนแรงมากขึ้น ผู้นำนักศึกษาสถาบันต่าง ๆ ก็รวมตัวกันเฝ้าก้าลังในการเลือกตั้งแต่ละมหาวิทยาลัย ให้มีตัวแทนนักศึกษาที่มีแนวความคิดเดียวกันขึ้นมาเป็นคณะกรรมการคณะหรือสโมสรของแต่ละมหาวิทยาลัย เป็นผลให้การดำเนินการของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย สามารถเคลื่อนไหวทางการเมืองได้อย่างคล่องตัว

สำหรับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการชุมนุมประท้วงต่าง ๆ นี้เอง ที่มีปัญหาอย่างมาก เพราะผู้บริหารมหาวิทยาลัยและนักศึกษาบางกลุ่ม เห็นว่าควรปรับท่าทีของนักศึกษาให้มีภาพพจน์ที่ดี ในการเคลื่อนไหวและการแก้ปัญหาของชาติในขณะนั้น ช่วงนี้จึงมีการเลือกตั้งคณะกรรมการองค์การนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ สภานักศึกษาของมหาวิทยาลัย ได้มีการเลือกตั้งใหม่ ผลที่ได้รับคือ การเปลี่ยนแปลงยุทธวิธีในการประสานงานกับมวลชน

การเปลี่ยนแปลงท่าทีของวิธิดำเนินการนี้ มีผลต่อวัฒนธรรมภายในมหาวิทยาลัย เช่น ท่าทีของนักศึกษาลดความแข็งกร้าว นักศึกษาแต่งกายสุภาพ นักศึกษาหญิงบางคนนั่งผ้าถุง เข้าห้องเรียน เพื่อเป็นการดำรงวัฒนธรรมของชาติไว้ เป็นต้น ในด้านเพลงเพื่อชีวิตก็มีผลกระทบเช่นเดียวกัน มีการส่งเสริมวงดนตรีไทยเดิม เช่น วงดนตรีลาว วงลูกทุ่งธรรมศาสตร์ และ วงดนตรีพื้นบ้าน แคนโอสาน และ อื่น ๆ มากมาย

เนื้อเพลงเพื่อชีวิตในช่วงนี้ เป็นการสะท้อนความคิดก้าวหน้า แต่ใช้ท่วงทำนองแบบไทย เช่น รำวง เพลง ล้อย เพลงพื้นบ้าน เพลงลูกทุ่ง เพลงไทยเดิม เป็นต้น มีการแสดงหมอลำ ใช้แคน โห พิณ กระดัง มาเป็นเครื่องมือนำในการขับร้อง ซึ่งในทางปฏิบัติก็เป็นที่พอใจของนักศึกษาและกลุ่มผู้ร่วมประท้วง เพราะขณะนั้นผู้ร่วมประท้วงเป็นชาวนาและกรรมกรเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นบทเพลงเหล่านี้จึงมีบทบาทต่อผู้ร่วมชุมนุมเป็นอย่างยิ่ง เพราะพวกเขาเข้าใจในท่วงทำนองที่สนุกสนาน เราใจมากกว่าเพลงเพื่อชีวิตในยุคแรก ๆ ตัวอย่างเพลงพวกนี้ ได้แก่ เพลงโคราชขับสออเมริกา , ชานรับคำประชาชน (เพลงชาวลำ), ร่วมกันต่อสู้-ชูธงรักชาติ (หม่ากอลงยาว) , กลองยาวชาวนารำวงรักไทย , เพลงเกี่ยวข้าว , รำวงขับสออเมริกา , ลำเพลินเจริญใจขับสออเมริกา เป็นต้น

เมื่อพูดถึง เพลงเพื่อชีวิตแล้ว ในยุคประชาธิปไตยเบ่งบานนี้ จะพบว่าการพัฒนาการของเนื้อเพลง ทำนอง ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามความรุนแรงของสถานการณ์ของบ้านเมือง ซึ่งพอจะแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

แบบที่ 1 ท่วงทำนองจะเป็นแบบตะวันตก จังหวะไม่รุนแรงเร่งเร้า เนื้อร้องเป็นภาษาไทย ใช้เครื่องดนตรีแบบง่าย ๆ เช่น กีตาร์ ไวโอลิน ผลงานพวกนี้ส่วนใหญ่ เป็นวงคาราวาน ในยุคแรก

แบบที่ 2 ท่วงทำนองแบบสตริง แบบอันเดอร์กราวด์ โดยใช้เครื่องดนตรีไฟฟ้า ท่วงทำนองและจังหวะจึงปลุกเร้าให้คิดคึกคักอีกเต็ม ได้แก่ เพลงมาร์ชปลุกใจ เป็นต้น วงดนตรีที่ได้รับการยกย่องประเภทนี้ คือ วงกรรมราชน (มหาวิทยาลัยมหิดล) , วงโคมฉาย (มหาวิทยาลัยรามคำแหง) เป็นต้น

แบบที่ 3 ท่วงทำนองแบบพื้นบ้าน ไทยเดิมประยุกต์ และไทยเดิมที่มีจังหวะรวดเร็ว เช่น ทำนองเต่ากินผักบั้ง รำวง , เซิ้ง , ลูกทุ่ง ได้แก่ วงดนตรีลาว วงลูกทุ่งสังฆธรรม เป็นต้น

แบบที่ 4 ท่วงทำนองไทยสากลทั่วไป เช่น เพลงแสงดาวแห่งศรัทธา เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า เพลงเพื่อชีวิตที่มีหลักฐานอยู่จนถึงทุกวันนี้เป็นเพลงที่มีคุณค่าต่อการศึกษา โดยเฉพาะเพลงเพื่อ

ชีวิตนี้มีรูปแบบที่เป็นของตนเอง เป็นเพลงเฉพาะกาล เพลงเหล่านี้มีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ความคิด ประวัติศาสตร์สังคมการเมือง ที่จะมองเห็นการสะท้อนความคิดของชนกลุ่มหนึ่งที่มีต่อปัญหาของชาติ และนอกจากนี้เราจะเห็นขบวนการของการต่อสู้ทางวัฒนธรรม ที่บทเพลงเพื่อชีวิตซึ่งถูกฝ่ายรัฐเรียกว่า เพลงประท้วง , เพลงปลุกเร้า, เพลงปฏิวัติ จนถูกสั่งห้ามกระจายเสียง แต่ในเวลาเดียวกัน เพลงของฝ่ายรัฐ หรือ ที่รู้จักกันว่าเป็นเพลงปลุกใจให้รักชาติ ได้กลายเป็นเพลงสำคัญในยุคที่สามารถใช้สื่อของรัฐบาลในการออกกระจายเสียง ควบคู่ไปกับการกระจายเสียงโจมตีขบวนการนักศึกษา ปัญญาชน ที่มีแนวโน้มในการส่งเสริมลัทธิสังคมนิยม ซึ่งกำลังแพร่หลาย ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศเพื่อนบ้านอยู่ในขณะนั้น เมื่อการปะทะในการต่อสู้กำลัง การลอบฆ่า หรือ การประท้วงที่รุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ เนื้อร้องของบทเพลงทั้งสองฝ่ายยังเริ่มมีความรุนแรงสูงขึ้น ต่างฝ่ายต่างปลุกใจให้เข้าต่อสู้ โจมตีกันว่าเป็นคนขายชาติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในภาคผนวกของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ลงรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อเพลงทั้งหมด การวิเคราะห์แนวคิดของแต่ละเพลง ที่เกิดขึ้นในแต่ละ พ.ศ. จึงจะเห็นแนวพัฒนาการของความคิดในการต่อต้านปัญหาของขบวนการนักศึกษา กรรมกร ชาวนา และวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อดี ข้อด้อย ของเนื้อเพลง ตลอดจนแนวปฏิบัติทั้งสองฝ่ายได้รับ

โดยบทสรุปแล้ว จะได้ว่าเพลงเพื่อชีวิตนี้มี

เพลงเพื่อชีวิตของนักศึกษา มีจำนวนสองร้อยกว่าเพลง ในแต่ละ เพลงจะมีข้อมูลที่มาจากการแต่ง เพลงของนักศึกษาปัญญาชนในขบวนการบ้าง การนำบทกวีหรือบทเพลงของ จิตร ภูมิศักดิ์ มาใช้ บ้างก็ได้อาจมาจากพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งผ่านวิหิตุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย เมื่อนำเพลงเหล่านี้มาวิเคราะห์จากเนื้อเพลงแล้ว แบ่งเป็นแนวความคิดกว้าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. เนื้อเพลงสะท้อนปัญหาด้านต่าง ๆ ในสังคมไทย เช่น ปัญหากรรมกร ชาวนา ปัญหาความแร้นแค้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาเยาวชนการศึกษา ปัญหาความรัก การกดขี่ทางเพศ โดยพยายามยกย่องความรักว่าเป็นของสูง และยกย่องสตรี นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านความยากจน ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม
2. เนื้อเพลงจะ เน้นถึงอุดมการณ์ของนักศึกษาปัญญาชน ที่จะสร้างสังคมใหม่ เพื่อคนล้มอำนาจรัฐด้วยวิธีการชั้นนำต่อสู้เพื่ออุดมการณ์สังคมนิยม ซึ่งเป็นอุดมการณ์ใหม่ที่นักศึกษาคิดว่า จะแก้ไขปัญหาค่าไม่เท่าเทียมกัน ความยุ่งยากของสังคมการเมืองในขณะนั้นได้ โดยใช้หลักของสังคมนิยมเข้ามาแก้ไข เพลงในกลุ่มนี้จะเป็นการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม และปลุกใจให้ร่วมมือกันต่อสู้รัฐด้วยอาวุธในที่สุด
3. เนื้อเพลงสวดวีรชน และบุคคลสำคัญในขบวนการของการต่อสู้ เช่น บุคคลที่ถึงแก่ความตายจากการถูกปราบปรามของรัฐ ซึ่งเป็นการดอกลายของการเสียเปรียบของพวกนักศึกษาที่ถูกอำนาจรัฐกดขี่ เช่น การถูกพวกกระทิงแดงหรือม็อบมิต เช่นฆ่า ยัง เป็นเพลงที่สร้างรอยแค้นให้แก่นักศึกษา มุ่งทำลายล้างอำนาจรัฐ ตามคำชี้แนะของผู้นำขบวนการนักศึกษามากยิ่งขึ้น
4. เนื้อเพลงแนวประวัติศาสตร์ของชนธรรมดาหรือเหตุการณ์ของชาวบ้านที่มีบทบาทของสังคมซึ่งได้ตายไปเป็นวีรชน เป็นคนในประวัติศาสตร์ซึ่งเปลี่ยนจากค่านิยมเก่าที่ประวัติศาสตร์จะต้องจารึกแต่เรื่องราวของชนชั้นสูง แต่ในค่านิยมใหม่ของนักศึกษานี้ ประวัติศาสตร์ควรจะจารึกถึง เรื่องราวและ เหตุการณ์ที่เกิดจากประชาชน
5. บทเพลงที่ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม หรือแนวความคิดในเรื่องการรักษาเอกราชของชาติไทย บทเพลงกลุ่ม

นี่จะเป็นเพลงที่ห้าซึ่งบรรยายการประท้วงขับไล่ฐานทัพอเมริกัน นั่นเอง

ในการศึกษาเนื้อเพลงที่แยกแยะแนวเพลงในช่วงทั้ง 2 แนว คือ ฝ่ายนักศึกษา และ ฝ่ายประเพณีนิยม ช่วงปี 2516-2519 นี้ เพื่อชี้ให้เห็นว่าการโต้ตอบทางความคิด และการเขียนบทเพลง เพื่อจะบอกอุดมการณ์ของคนทั้ง 2 กลุ่มนี้ ประเด็นที่คล้ายคลึงกันใน 5 ประเด็นนี้ แต่จะมีความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างไปตามพื้นฐานของการยอมรับ และความเข้าใจในแต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายประเพณีนิยม ก็พยายามเน้น อุดมการณ์ เรื่อง ชชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความมั่นคงของชาติซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนรับรู้เป็นเรื่องใกล้ตัวมาตั้งแต่โบราณ ที่รัฐทุกยุคทุกสมัยมักจะมีการปลูกฝังเรื่องนี้เสมอมา

แต่ฝ่ายนักศึกษาก็มีแนวความคิดใหม่ที่ต่างไปจากเดิม เช่น ความคิดเรื่องความเท่าเทียมกันไม่จำเป็นต้องมีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นลักษณะตามแนวลัทธิสังคมนิยม นักศึกษาเชื่อว่าแนวความคิดและการปฏิบัตินี้จะให้ความเสมอภาคด้านสังคม ในเรื่องความรักก็ให้มีความรักในส่วนรวม ในอุดมการณ์มากกว่าความรักเรื่องคู่สาว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นแนวความคิดใหม่ที่ทำให้คนรุ่นพ่อ-แม่ไม่ยอมรับและไม่เข้าใจ อีกทั้งความกลัวเรื่องลัทธิคอมมิวนิสต์ว่าเป็นความเลวร้ายฝังใจอยู่ ขบวนการการเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่จึงถูกขัดขวางอย่างรุนแรง

อย่างไรก็ตาม ในเนื้อเพลงแต่ละเพลงมีได้กล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และบทเพลงอาจจะมีแนวคิดหลายอย่างอยู่ในเพลงเดียวกัน ทำให้ผู้ฟังเข้าใจงานเนื้อหาได้เป็นอย่างดี แต่ที่นำมาวิเคราะห์แยกประเด็นนี้ดูจากแนวคิดหลักของแต่ละเพลง ซึ่งจะขอเปรียบเทียบตารางเพลงทั้งสองฝ่าย เพื่อให้เห็นแนวคิดและอุดมการณ์ในเนื้อเพลงได้อย่างชัดเจน แสดงว่าเพลงเหล่านี้มีความคิดหลักที่ใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดเน้นอุดมการณ์ที่แตกต่างกันของคนทั้งสองกลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ฝ่ายนักศึกษา (เพลงเพื่อชาติ)

ฝ่ายรัฐ (เพลงปลุกใจ)

1. เพลงสะท้อนปัญหา

1. เพลงสะท้อนปัญหา

ก. ปัญหาชาวนา ความยากจน การเสียชีวิตนี้
กับนายทุน การถูกกดขี่จากคนส่วนน้อย เช่น คน-กับควาย, ข้าวคอกผ่น, จดหมายจากชาวนา, ชาวนาร่ำพิงรำเดียว, จดหมายชาวนาสู่กรรมกร, กลิ่นโคลนสาบควาย, กลิ่นรวงทอง, คำคือชาวนา, กลองยาวชาวนา, ความทุกข์ของชาวนาค้นทุ่ง, พัน้องชาวนา, เพลงเกี่ยวข้าว, ร่ำเดียว, เกี่ยวข้าว, รวงทอง, รามรวง, ไร่ชาวนา, กลองยาวชาวนา, ชาวนาฮาเฮ, ต้นเกิดชาวนา ฯลฯ

ก. ปัญหาค้ารวจ ทหาร ซึ่งเสียสละตนเอง และเสียสละชีวิตเพื่อประเทศชาติ เช่น เพลงตำรวจตระเวนชายแดน, จากยอดคอย, ปลอบขวัญทหารไทย, ต.ช.ค.ขอสู้, เนื้ออากาศสู้ตาย, ผู้พิทักษ์เวหา, แต่ ต.ช.ค., ลิงห์ ต.ช.ค. ฯลฯ

ฝ่ายนักศึกษา (เพลงเพื่อชาติ)

ฝ่ายรัฐ (เพลงปลุกใจ)

ข. ปัญหากรรมกร ซึ่งถูกเจ้าของโรงงานหรือนายทุน ขูดรีดค่าจ้างแรงงาน และถูกเหยียดหยามในสังคม เช่น กรรมมาชน, เห็นอยู่แต่ผู้ - ยากเข็ญ, สักดิ์ศรีของแรงงาน, ร้างวันแม่ - เดย์, แด่กรรมกร, มาร์ชกรรมกรไทย, คนทำ - ทาง, สักดิ์ศรีกรรมกร ฯลฯ

ค. ปัญหาภาคอีสาน : ความแร้นแค้นยากจน เช่น กลา, กลาร่องไฟ, อีสาน 1, 2, อีสานตกใจ, อีสานสู้, อีสานคืนถิ่น, อีสานกรม, เช็งอีสาน, ดับตะวัน ฯลฯ

ง. ปัญหาเยาวชน : เน้นเป้าหมายการศึกษา เช่น หนูเล็ก, คุณหนู, หนูสาวคือตะวัน, ขั้วใจนักเรียน, ครูช่วยสอน, โครคือครู, ครูของมวลประชา, แด่การศึกษา, แด่วีรชน, เด็กเอ๋ยเด็กน้อย, เด็กกำพร้า, แด่เพื่อน ฯลฯ

จ. ปัญหาผู้หญิง : ยกย่องผู้หญิงมีคุณค่า มีประโยชน์ มีความกล้าหาญ สามารถทำทุกอย่าง เพื่อสังคม ได้ดีเท่ากับผู้ชาย เช่น หญิง, สตรีวีรชน, นักรบหญิง, เธอผู้เสียสละ, สามัคคีสตรีสากล, สตรีต้องสู้ ฯลฯ

ฉ. จักรวรรดินิยม : ต่อต้านอเมริกา และปลุกใจให้ลุกขึ้นต่อสู้ขับไล่อำนาจเพื่อเอกราชอธิปไตยของชาติ เช่น ร้างขับไล่อเมริกา, ล้าเพลินเจริญใจ, ขับไล่อเมริกา, โคราชขับไล่อเมริกา, ไสหัวจักรวรรดินิยม, มรดกอเมริกา, พินากับอินทรี, อินทผลา, มาร์ชจักรวรรดินิยม, ร้างขับไล่อีกัน, อปรียอเมริกา, อเมริกาอันตราย

ปัญหาอื่น ๆ เช่น ความไม่เท่าเทียมกัน
ฝ่ายนักศึกษา (เพลงเพื่อชาติ)

ช. ปัญหาชาวนา

รัฐ เสนอเพลงยกย่องชาวนา

- เพลงลูกชาวนา
- ชาวนาเดี่ยว

สหภาพ

อเมริกันอันตราย

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยมหาวิททยาลัย

ฝ่ายรัฐ (เพลงปลุกใจ)

คนเหมือนกัน, หาบเร่, ส้ม, ข้าวท้าย ๆ ,
ขอข้าวสาร ฯลฯ

2. อุดมการณ์ของนักศึกษา :สร้างพลังมวลชนรวมพลัง
ต่อสู้กับรัฐ, สู้สังคมนิยม เสนอแนวความคิดด้าน
สังคม เช่น ยืนหยัดต่อสู้ต่อไป, กรรมมาชน, กระจ-
ด้ายกับเต่า, และนกแสงตะวัน, กลางดง, ก้าว-
ไปข้างหน้า, กุจะปฏิวัติ, ก้าวต่อไป, เขาดูกบังกด์
ไว้จับปืน, ความหวังยังไม่สิ้น, ค้อนเคียวสามัคคี,
คณฺเฑา, คำประกาศ, อีสาน, คำของชีวิต, คุรุ
ธรรม, ฆาตกร, จะกลัวไปทำไม, จากแผ่นดินลู-
ดวงดาว, นั้บปรารถนา, ชาวนาไทยสามัคคี, ดอก
ไม้ปลายปืน, ตับตะบัน, ดินเกิดคนหนุ่มสาว, ต่อสู้
กับเอกราชประชาธิปไตย, ค่ายสิบเกิดแสน, ถึง-
เพื่อนผู้ยู่บนภูพาน, ถิ่นไทยแผ่นดินทอง, เพื่อมวลชน
พลังแค้น, เพลิงแค้น, มาร์ชกรรมกรไทย, มาร์ช
เยาวชนไทย, มาร์ชลาชยาว, มารวมกันนะ เธอจำ
นครทองอเมริกา, เมื่อประชาชนขึ้นภูเขา, มารวม-
กันไว้, มวลประชาร่วมต่อสู้ซึ้งซึ้ง, ยืนหยัดต่อสู้คือ
ชัยชนะ, เยาวชนเพื่อชาติ, เยาวชนสร้างสรรค์,
อย่าดับไฟปฏิวัติบ้านเราใจของคุณ, รวมพี่น้อง, ร่วม-
ใจทำลายศัตรูประชาชนร่องขอมาพอแล้ว, รวีสแดง
เลือดต้องล้างด้วยเลือด, ลูกชิ้นสู้, วีรชนปฏิวัติ,
ศักดิ์ศรีกรรมกร, สานแสงทอง, สามประสาน, สู้-
ไม่ถอย, เสียงเพรียงจากนาคูภูมิ, แสงดาวแห่ง-
ศรัทธา, แสนศรม, โสฬจักรวรรดินิยม, เสียง-
เรียกจากความยุติธรรม, สี่ฤดูใจ, ส่วนเกินของ
สังคม, สงครามหรือสันติภาพ, สามัคคีต่อสู้ซึ้งซึ้ง,
สตรีต้องสู้, สามัคคีสีภาค, แสงทองแห่งชัย, สิ่งฝันใน
ใจนี้, เสียงแห่งชัย, สามัคคีชาวไทย, สามัคคีคนไทย
สนาย, หนทางเดียว, อย่างเหลืออีกเลย, อับริย-
อเมริกา, อินเตอร์เนชั่นแนล, อิกำมันาน, อีสานสู้
สามัคคีนานาชาติ, ฝ่าใหม่ ฯลฯ

ฝ่ายนักศึกษา (เพลงเพื่อชาติ)

2. อุดมการณ์ของรัฐ เพื่อให้ประชาชนตระหนักใน
ความสำคัญของสถาบัน อันเป็นศูนย์รวมจิตใจใน
ความเป็นเอกราช ใ้ห้รอดพ้นจากภัยคอมมิวนิสต์
เช่น สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เช่น
แผ่นดินไทย, เรืองรักกันไว้, ร่วมใจ, มาร์ช
ทหารช่างราชบุรี, เทอดพระมหากษัตริย์, ชาติ
ศาส์ กษัตริย์, สละชีพเพื่อชาติ, ไทยเพื่อไทย,
รักกันไว้เกิดเพื่อนไทย, ไทยร่วมใจ, ฝ่าไทย,
ทหารคู่ชาติ, มาร์ชประชาธิปไตย, หวงแผ่นดิน,
แผ่นดินสุดท้าย, แผ่นดินถิ่นไทย, ดินเกิดไทย,
ปลุกไทย, บรรพบุรุษไทย, คุบมิตรมารดา, ไซโย
โอรสอิสรราช, เลื่อมพระ เกียรติฟ้าชาย, ราวังลูก
เลือดชาวบ้าน, ลูกเลือดรวมพลัง, ราวังลูกเลือดชาว
บ้านเกรียงไกร, ราวังลูกเลือดทหาร, ฟ้าประดับใจ
มาร์ช กอ.บ.ค., เราสู้, ความฝันอันสูงสุด, ฝ่า-
ไทย, นักรบไทย, ทหารเลือดพระนเรศวร, ภูเป็น-
ไทย, มาร์ชรัฐธรรมนูญ, แผ่นดินไทย, ชาติทหาร,
สุดแผ่นดิน ฯลฯ

ฝ่ายรัฐ (เพลงปลุกใจ)

3. สดุดีวีรชน และบุคคลสำคัญ คือ บุคคลที่มีอุดมการณ์

3. สดุดีวีรชนและบุคคลสำคัญ คือ องค์พระ เจ้าอยู่หัว

ทางการเมือง ที่นักศึกษาเห็นว่าทำประโยชน์แก่สังคม เช่น จิตร, โกลม และคนที่ต้องเสียชีวิตในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม 16 มีนาคม ของวีรชน หรือคนที่ต้องตายในขณะการต่อสู้กับฝ่ายรัฐ เช่น เหตุการณ์ที่กระทู้แบน ได้แก่ เพลงจิตรภูมิศักดิ์, จิตรยังไม่ตาย, โกลม คิมทอง, กระทู้แบน, ขบวนการ 14 ตุลา, คนสร้างบ้าน, แด้วรชน, นกสีเหลือง, นักรบประชาชน, นักรบหญิง, ร้างแมลเดย์, วิกรรม 14 ตุลา, วันประวัติศาสตร์ 14 ตุลา, สดุดีวีรชน 14 ตุลา, แสง, 14 ตุลา, ใบไม้ป่า, พ่ออินตา นักรบประชาชน, อาลัยพ่ออินตา ฯลฯ

4. ประวัติศาสตร์ : เหตุการณ์ที่กล่าวถึงความเป็นมาของคนธรรมดาในประวัติศาสตร์และเหตุการณ์เกิดขึ้นในวันที่ 14 ตุลาคม เช่น คนทำงาน, อีกริมาน กระทู้แบน, ตาลประชาชน, 14 ตุลา, แด้วรชน, สดุดีวีรชน 14 ตุลา, นกสีเหลือง, ความตาย, แผ่นดินไทย ฯลฯ
5. การต่อต้าน : ประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น มาร์ชแอนดจ์จอร์จทาวน์, โคราชขับไล่ - อเมริกา, สงครามหรือสันติภาพ, ร่วมใจขับไล่ - อเมริกา, ฟ้ายสะเทือน, ตำรวจอเมริกา, การเกษตร, ล้ำเพลินเจริญใจขับไล่อเมริกา, อเมริกัน - อันตราย, ร้างขับไล่อเมริกา, ร้างรักไทย ฯลฯ

เช่น เพลงภัทรมหาราชและบุคคลที่เสียสละชีวิตต่อสู้เพื่อประเทศชาติ เช่น ทหารที่เสียชีวิตในสมรภูมิการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์และบุคคลที่ต้องเสียชีวิตในถิ่นคอมมิวนิสต์ เช่น ร่มเกล้า, บริญญาอาสา, เจริญ ทองน้อม, แม่ไทย สายางไทย, พระภัทรมหาราช, วิภาตวีรลิต, เหนือเกล้า, ล้นเกล้าไอธราธิราช, พระศรีนครินทราบรมราชินี, เทอดมหา - กษัตริย์ราช, สดุดีนักรบไทย, เกียรติศักดิ์ลูกเสือ, บรรพบุรุษไทย, ชายชาติเสือ, วีรบุรุษคนแดง, แด้วรชาหาญในสมรภูมิ, สดุดีนักรบไทย ฯลฯ

4. ประวัติศาสตร์ : อธิบายถึงความยิ่งใหญ่ของชนชาติไทยในอดีต เช่น ขวานทองของไทย, ตึกบางระจัน, ออยุธยาเมืองเก่า, พระยาพิชัยดาบหัก, ศรีอยุธยา, ออยุธยาจำลอง, บรรพบุรุษไทย, เผ่าไทย สดุดีแผ่นดิน, เผ่าพงษ์ไทย ฯลฯ
5. การต่อต้าน : คอมมิวนิสต์ เช่น เต็นสู้ภัย, แคนดินถิ่นรัก, พลิกแผ่นดิน, หน้าแผ่นดิน, รกแผ่นดิน, กอดปืน, ไทยควรคำนึง, หางแผ่นดิน, ปลุกไทย, ไทยรักไทย, แผ่นดินสุดท้าย ฯลฯ

เมื่อเปรียบเทียบแนวเพลงที่สะท้อนแนวคิด และ ยุทธวิธีในการต่อสู้แล้ว เราจะพบว่าเพลงของฝ่ายประชาชนนิยม กับ ของขบวนการนักศึกษานั้น มีความสำคัญในแง่ของข้อมูลประวัติศาสตร์ความคิด ประวัติศาสตร์สังคม ช่วงหนึ่งของประเทศไทย

ในการแต่งเพลงอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจังทั้ง 2 ฝ่ายนี้เราจะพบว่าเพลงฝ่ายนักศึกษาที่มีจำนวนประมาณ 236 เพลง ฝ่ายรัฐแบ่งตามหน่วยงานระดับชาติมี 45 เพลง ระดับกองทัพซึ่งเป็นหน่วยงานในผู้มี 21 เพลง และ ระดับกองกำลัง มี 20 เพลง (กองกำลังอาสาสมัคร เช่น องค์กรลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น) ซึ่งรวมแล้วมี 86 เพลง และเพลงทั่วไปประมาณ 101 เพลง (ในช่วง 3 ปี ไม้ได้นับเพลงเก่าสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม)

เพลงปลุกใจของฝ่ายประเพณีนิยม กับ เพลงเพื่อชีวิตของนักศึกษา ต่างก็จัดเป็นเพลงประเภทปลุกใจเช่นเดียวกัน เพราะเพลงทั้ง 2 ประเภททำให้ผู้ฟังรับความคิดอุดมการณ์อันโดดเด่นและแนวทําให้เกิดความฮึกเหิมต้องการการต่อสู้ แต่ที่ฝ่ายประเพณีนิยมประสบความสำเร็จนั้น เพราะปัจจัยของฝ่ายประเพณีนิยมหลายประการที่ได้เปรียบขบวนการนักศึกษา ถึงแม้ขบวนการนักศึกษามีการปรับองค์กรอย่างดีเยี่ยมก็ตาม จุดสำคัญที่สุดน่าจะเป็นเครื่องมือของฝ่ายรัฐ คือ สื่อมวลชน โดยเฉพาะวิทยุที่เกิดจำนวนมากทําให้โอกาสที่รัฐเข้าถึงประชาชน จึงมีมากกว่านักศึกษาซึ่งไม่มีโอกาสกระจายเสียงเพลงเพื่อชีวิต หรือ ปลุกใจทางวิทยุได้เลย

ปัจจัยอื่น ๆ ที่ทําให้โอกาสของนักศึกษาน้อยกว่าฝ่ายประเพณีนิยม คือ ความมีระเบียบ การมีหน่วยงานที่จัดองค์กรมีเครื่องมือ มีอาวุธ มียุทธวิธีการใช้จิตวิทยาการต่อสู้กับศัตรู การมีกองพลสนับสนุน นักวิชาการที่มีความรู้ในการปราบจลาจลหรือยุทธวิธีในการปราบปรามลัทธิคอมมิวนิสต์ เช่น การทำงานของตำรวจตระเวนชายแดนด้านลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มกระทิงแดง กลุ่มคอม.รมน. กลุ่มนาพล และ หน่วยงานจากต่างประเทศ เป็นต้น

นอกจากนี้ปัญหาของขบวนการนักศึกษา คือ การเข้าไปก้าวก้าวยัฒนาการบ้านเมืองและผลประโยชน์ของนายทุนมากเกินไป ตลอดจนการจับประเด็นชวาวและกรรมกร ซึ่งนักศึกษาทำการประท้วงมากจนประชาชนเห็นว่าเป็นความวุ่นวาย เป็นการก่อกวนทําให้ประชาชนมองไปทั่วว่านักศึกษากำลังมีแนวปฏิวัติ เพื่อลัทธิสังคมนิยม ประชาชนจึงเสื่อมศรัทธาและไม่ไว้วางใจ การจับประเด็นการต่อต้านรัฐนี้เป็นผลให้นักศึกษามีโอกาสในการต่อสู้ เพราะฝ่ายประเพณีนิยมเองก็มุ่งประเด็นโจมตีขบวนการนักศึกษา ดังนั้น เมื่อแนวเพลงเพื่อชีวิตรุนแรงขึ้น การต่อสู้ของเพลงฝ่ายรัฐก็รุนแรงเช่นเดียวกัน

จึงกล่าวได้ว่า บทเพลงเพื่อชีวิตของนักศึกษาที่มีเนื้อเพลงรุนแรงแฝงอุดมการณ์สังคมนิยม ก็เป็นข้อต่อส่วนหนึ่งที่ถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นเพลงลัทธิ เพลงปฏิวัติ เพลงปฏิวัติ เพราะเนื้อหาของเพลงก็เป็นการชี้นำการต่อสู้โค่นล้มอำนาจรัฐอย่างจริงจัง เห็นชัดเจน เช่น เพลงซ่อนเคียวสามัคคี, เขากูบยังคับให้จับปืน, ดอกไม้ปลายปืน, พลังแผ่นดิน, เลือดต้องล้างด้วยเลือด, วีรชนปฏิวัติ ฯลฯ

ดังนั้น จึงขอสรุปเปรียบเทียบเพลงของฝ่ายนักศึกษาประชาชน กับ เพลงของฝ่ายประเพณีนิยม ว่า แนวความคิดในเนื้อร้องและยุทธวิธีในการใช้เพลงที่มีองค์ประกอบมากมายนั้น มีความอ่อนต้อยแตกต่างกันอย่างไร เพราะข้อนี้เป็นส่วนหนึ่งของชัยชนะที่ฝ่ายประเพณีนิยมนำมาใช้ เป็นเครื่องมือประกอบกับยุทธวิธีอื่น ๆ จึงขอกล่าวถึงดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงเพื่อชีวิต

เพลงปลุกใจ

1. ในด้านเนื้อเพลง

- 1.1 เสนอ อุดมการณ์ ที่ห่างไกลจากการรับรู้ของประชาชนทั่วไป อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลง

1. ในด้านเนื้อเพลง

- 1.1 เสนอ อุดมการณ์ ที่มั่นคงตายตัว คนพึงสามารถรับรู้ได้เพราะมีแนวความคิดความเชื่อ

แนวความคิดในเนื้อหาของเพลงอย่างหลากหลายมาก เช่น ช่วงหนึ่งจะสะท้อนภาพความทุกข์ยาก เป็นการแสดงอุดมการณ์รักชาติต้องการเผยแพร่ประชาธิปไตย เสนอแนวความคิดเรื่องกรรมกร การโจมตีฐานทัพ โจมตีร์รัฐ หน่วยงานของรัฐ สนใจลัทธิมาร์กซ์และเหมา เซ่ ตุง ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ในทางปฏิบัติจริงแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจเรื่องนี้ เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ได้กระทบผลประโยชน์และความคิดของคนอื่นมาช้านาน แต่จะกระทบเพียงนายทุน หรือผู้มีอำนาจบางส่วนเท่านั้น ฉะนั้นการรับรู้ของคนส่วนใหญ่จึงมีไม่มากและมีซ้ำ เรื่อง เร่งด่วน ที่นักศึกษาจะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคือ การรับรู้จึงยากที่จะขึ้นสู่อุดมการณ์เหล่านี้ ให้มีส่วนร่วมได้มากนัก อีกทั้งการรับรู้เรื่องลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือสังคมนิยมก็เป็นเรื่องน่ากลัวสำหรับประชาชนทั่วไป

อยู่เบื้องหลัง การรับรู้ที่น้อยบ้างแล้ว ในอดีต เช่น เรื่องความศรัทธาใน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความมั่นคงของชาติ กัญของคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

1.2 ภาษาที่ใช้

- เพลงที่ดีมีความหมายมักมาจากบทกวีของนักคิด นักเขียน จึงมีคุณค่าทางความรู้สึกนึกคิดของฝ่ายนักศึกษามากกว่าให้กรรมกร ชวนา ซึ่ง เป็นฐานมวลชนเข้าใจได้ดีเท่า
- สำหรับภาษาของ เพลงที่ใช้ได้ง่ายเข้าใจความ ก็มักจะมีลักษณะรุนแรงและมีสัญลักษณ์ชวนในการต่อสู้หรือเข้าไปสู่สังคมใหม่ ยิ่งทำให้ไปกระทบกับการรับรู้ในเรื่องลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ประชาชนมีอยู่แล้ว จึงทำให้เพลงเพื่อชีวิต และการทำงานของนักศึกษายังได้รับการโจมตี เพลงเพื่อชีวิต

ตีมากขึ้นด้วย บทเพลงที่รุนแรงจึงถูกสั่งห้าม ออกโทรทัศน์ และ วิทยุ

1.2 ภาษาที่ใช้

- ใช้ภาษาเรียบง่ายข้อความสอดคล้องกับการรับรู้ของคนได้ในแง่ของอุดมการณ์ชัดเจนนิจ ทำให้ตีความง่ายสำหรับประชาชนบาง เพลง ก็ให้ความรู้สึกสงสารและ เห็นใจเหล่าทหาร ผู้เสียสละให้แก่ประเทศ เพราะ เป็น เรื่องที่ประชาชนเข้าใจ ได้รับการยกย่องมาตลอด ในอดีตแล้ว แต่เรื่องของนักศึกษาเป็นเรื่องที่เสนอปัญหาใหม่ และ ยัง เป็นเรื่องยุ่งยาก ซับซ้อน และยังเป็นภัยต่อสถาบัน ตลอดจนความมั่นคงของชาติอีกด้วย เพลงปลุกใจจึง

เพลงปลุกใจ

เป็นบันไดขั้นหนึ่งของการยอมรับและการรับรู้ในด้านอุดมการณ์ ที่จะเข้าร่วมเป็นฐานใน จุดยืนเดียวกับการสร้างองค์กรของฝ่ายรัฐ

2. ทำนอง

ทำนองทั้ง เป็นแบบสากลและ เพลงพื้นบ้าน เพลงพวกนี้ทำนองทั้งสนุก และ เข้าถึงอารมณ์ของคนฟังได้ดี ทั้ง เพลงก็ทำใหม่ความรู้สึกลึกซึ้งลึก เพลงเพื่อชีวิตนั้นถึงแม้เล่นดนตรีได้ดี แต่ยังขาดประสบการณ์ในการเรียบเรียงเสียงประสาน และ มักจะเป็นดนตรีที่ร้องสมัครเล่นที่ขาดความเข้าใจทฤษฎีดนตรีเวลาแสดงประท้วงต้องใช้เครื่องขยายเสียงขยายให้เสียงดัง เพื่อให้ฟังชัด ดังนั้นแก่นของความงามทางอารมณ์ที่เกิดจากทำนอง เพลง จึงมีความอีกเต็มคล้อยไปตามเหตุการณ์ แต่ขาดความไพเราะ เนื่องจากจังหวะและทำนองของ เพลง เพื่อชีวิตมีมาก โดยเฉพาะมีการนำการเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ ในแก่นของทำนองมากกว่าเนื้อร้อง อย่างไรก็ตาม ท่วงทำนองของ เพลง เพื่อชีวิตก็เหมาะสมกับสถานการณ์ ของขบวนการนักศึกษาประชาชนกลุ่มที่ถูกบีบบังคับให้ลุกขึ้นต่อสู้ แต่โอกาสการใช้สื่อสารมวลชนน้อยกว่าของฝ่ายประเพณีนิยม

3. เครื่องดนตรี

มีน้อยชิ้นกว่าแต่มีการพัฒนาการนำเครื่องดนตรีพื้นเมืองเข้ามาใช้ จึงมีความหลากหลาย ในแก่นของความรูสึกอีกแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถสื่อกับชาวบ้านได้

เพลง เพื่อชีวิต

4. การใช้เครื่องมือในการสื่อสาร ได้แก่ วิทูลเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย (ส.ป.ท.) ซึ่งมีโอกาสรับใช้สถานีเดียวและมีคนฟังเพียงกลุ่มเดียวคือนักศึกษา

- เทป มีการอัดเทปและแผ่นเสียงขาย แต่ไม่มาก

2. ทำนอง

การใช้ทำนองหนักแน่น และ บางเพลงใช้ทำนองเก่าจึงง่ายต่อการรับรู้ เช่น ทำนองเพลงหมัก-แผ่นดิน ตำรวจตระเวนชายแดน นอกจากนี้มีการใช้ทำนองตะวันตก ของวงดนตรีโยธวาทิตและวงคอมโบ้ ซึ่งผู้เล่นจะมีทักษะ และความรู้ทางทฤษฎีดนตรีอย่างดี เพราะ เป็นวงระดับกองทัพ เช่น กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ตำรวจ และวงโยธวาทิตของกรมศิลปากร เป็นต้น เมื่อทำนอง เพลงดีผู้แต่งอยู่ในแวดวงของนักดนตรีอาชีพมีความรู้ด้านดนตรีระดับอาจารย์จึงมีการเรียบเรียงเสียงประสานจากผู้มีความรู้ด้านดนตรี และใช้เครื่องดนตรีดี มีจำนวนมากชิ้น ทำให้ผลงานเพลงของฝ่ายประเพณีนิยมออกมามีสีสันใจ มีการใช้ทฤษฎีเสียงในการปลูกเร้าอารมณ์ ได้มากกว่าอีกประเด็นหนึ่ง คือ จังหวะหรือทำนองบางเพลงแต่งใหม่มีจังหวะที่หลากหลาย ทั้ง เพลงเศร้าและเพลงคึกคัก อีกเหิม ในเพลงเดียวกัน ซึ่งทำได้เหมาะสมกับเนื้อเพลง ข้อสังเกตการแต่ง เพลงปลุกใจ น่าจะแต่ง เนื้อเพลงก่อนแล้วจึงใส่ทำนองทีหลัง ดังนั้นจึงมีเนื้อความลึกซึ้งกินใจแต่ทเพลงใส่ทำนองแล้วไม่เข้ากับเนื้อเพลงก็มี เพราะ เนื้อเพลงมากเกินไป

3. เครื่องดนตรี

เพลงปลุกใจใช้ดนตรีมากขึ้นทำให้เกิดความหลากหลาย ในบรรยากาศที่จะให้ความรูสึก ในการสื่อความหมายเพราะ เครื่องดนตรีแต่ละประเภทสามารถสะท้อนอารมณ์ผู้เล่นและผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

เพลงปลุกใจ

4. การใช้เครื่องมือในการสื่อสาร

- ทางราชการสามารถควบคุมสถานีวิทยุในเครือข่ายของทหารสถานีทั่วไป และกรมประชาสัมพันธ์ได้ทั้งหมด อีกทั้งออก พ.ร.บ.ควบคุมการสื่อสารทำให้ทางราชการสั่งห้ามการพูดปลุกใจ

นักเพราะต้นทุนสูง ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ขายอยู่นาง
แคบ ๆ

- การแสดงสดในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เมื่อมีการ
ประเพณีและการแสดงในหอประชุม
- การแสดงตามต่างจังหวัด หรือตามสถานที่ประ-
เพณีต่าง ๆ เช่น โรงงาน เป็นต้น
- การออกหนังสือเพลงก็มีมาก เช่น พิวราขาว
หนังสือเพลงของนักศึกษา เช่นหนังสือเพลงของ
มหาวิทยาลัยมหิดลหรือมคอรัคก็ตาร์ ก็แพร่หลาย
ในหมู่นักศึกษา หนังสือออกคำยาอาสา
- การแจกลิขิตต่าง ๆ จะพบว่าโกลาโกลาในการ
สื่อสารมีน้อยมาก แม้กระทั่งไปแสดงที่ใดก็ถูกทำ
ร้ายหรือก่อกวน ดังนั้นการรับรู้ของข่าวสารนั้น
น้อยกว่าของฝ่ายประเพณีนิยม แต่ในแง่ของประ
สิทธิภาพของเนื้อเพลง กับความซาบซึ้งในอุดม-
การณ์จากเสียงของนักศึกษาที่เพลง เพื่อชีวิตนำ
จะมีความสัมพันธ์สอดคล้องถึงอารมณ์คนหนุ่มสาว
ได้ดีกว่าประชาชนที่ซาบซึ้งคือเพลงปลุกใจ

เพลง เพื่อชีวิต

ที่ขัดต่อสถาบันเก่าของไทย อีกทั้งห้ามเผยแพร่
เพลง และข่าวสารของนักศึกษา ซึ่งเรียกว่า
เพลง เพื่อชีวิต ทำให้ฝ่ายรับสารหรือประชาชน
ซึ่งโดยทั่วไปทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัดต้อง
มีวิทยุกระจายเสียง เป็นหน่วยรับการสื่อสาร
มากที่สุด จึงสามารถให้แง่คิดและอาจปลุกเร้า
ปลุกฝังอุดมการณ์ได้อย่างละเอียดรวดเร็วและ
ทั่วถึงกว่าการสื่อสารอื่น ๆ เพราะมีทั้งราย-
การวิเคราะห์ข่าวจากสถานี มีการพูดปลุกใจ
รายงานข่าว จากหน้าหนังสือพิมพ์ ตลอดจน
วิพากษ์วิจารณ์การเมืองในสายตาคณะของนักข่าวที่
นิยมเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง และ ปลุกใจด้วย
เพลงตลอด เช่น ช่วงก่อนมีข่าว สลับข่าว ปิด
ท้ายรายการ หรือ เปิดรายการ ความถี่ของ
การออกอากาศลักษณะเช่นนี้ ประกอบกับ
ความมีพลังในเสียงดนตรีของเพลงปลุกใจ ยิ่ง
ทำให้การรับสารหรือผู้ฟังได้รับอิทธิพลได้ดี

- โทรทัศน์ เป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญอีกประ-
เภทหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถครอบคลุมทั่วประเทศ
แต่เพลงปลุกใจหรือรายการทางราชการ
เสนอข่าวต่าง ๆ ก็เป็นของฝ่ายรัฐบาล ฉะนั้น
การรับรู้ข่าวสาร และเพลงปลุกใจ ตั้งแต่เปิด
สถานีจนถึงสถานีก็มีบทบาทเช่นกัน
- เทปและแผ่นเสียง มีการอัดเทปและแผ่นเสียง
เพื่อเพลงปลุกใจให้เผยแพร่ ทั้งทางราชการ
และห้างร้านอย่างมากมายหลายบริษัท เปรียบ
เสมือนเพลงรันทรมย์ในยุคนั้น ดังนั้นความแพร่
หลายของ เทปกับแผ่นเสียงจึงมีผลต่อการรับรู้
เพลงปลุกใจ

เป็นอย่างมาก

- การออกการแสดงตามจังหวัดต่าง ๆ ในฐานะ
อบรมลูกเสือชาวบ้าน และการแสดงดนตรีของ
หน่วยปฏิบัติการจิตวิทยาของราชการ
- การจัดพิมพ์หนังสือเพลง จากการสำรวจปรา-
กฏว่ามีหนังสือเพลงปลุกใจเกิดขึ้นในยุคนั้นมาก

มายและยังมีการจัดพิมพ์ทั้งหนังสือรุ่น หนังสือเพลงปลุกใจประกอบการฝึกอบรมลูกเสือ การแจกแผ่นใบปลิว เนื้อเพลงปลุกใจต่าง ๆ ออกมามากมายทำให้เราทราบได้ว่าแหล่งข้อมูลและการรับข้อมูลนั้นมีวิธีการมากมาย

5. กลุ่มผู้รับสาร

นักศึกษา กรรมการ ชาวนา และ บัณฑิตยชน ที่สนใจอุดมการณ์ก้าวหน้า

5. กลุ่มผู้รับสาร

ข้าราชการ ประชาชน และ นักศึกษาบางกลุ่ม ที่สนับสนุนอุดมการณ์แบบจารีตนิยม

6. ความสามารถในการนำเสนอหรือผู้สื่อ นักร้องเป็นอาสาสมัคร ถึงแม้จะมีความสามารถสูง แต่เทคนิคก็ยังคงสู้ผู้ที่มีความชำนาญเป็นอาชีพได้ยาก ดังนั้นการใช้เสียงหนักเบา การประสานเสียง จึงมีประสบการณ์น้อยกว่านักร้องอาชีพ (ศึกษาจากเทปที่จัดทำหน่วย)

6. ความสามารถในการนำเสนอ หรือ ผู้สื่อ นักร้องได้รับการฝึกฝนและมีทักษะอย่างดี เช่น คุณสันติ ลุนเผ่, คุณภา หวังในธรรม ตลอดจนนักร้องของวงศรียาค์ที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี นอกจากนี้เป็นนักร้องอาชีพ เช่น จินตนา สุขสถิตย์ สวลี ผกาพันธุ์ ฯลฯ

จากข้อมูลดังกล่าวมานี้ในรายงานฉบับนี้ ได้เสนอข้อมูลที่กล่าวถึงบริบททางสังคมของประเทศไทย ที่แสดงให้เห็นความปั่นป่วนของยุคสมัย ความเปลี่ยนแปลง ความแตกแยกนี้ได้ส่งผลถึงการพัฒนาและการปฏิบัติของคนในสังคม จนทำให้เกิดความแตกแยกและการต่อสู้ของคนกลุ่มต่าง ๆ

ผลแห่งความแตกแยกนี้เอง ได้ส่งผลไปยังผู้ฟัง ทั้งในแง่ของความจริงจากสภาพทางสังคม ความรู้สึกนึกคิด และความพยายามที่จะหาวิธีใช้เพลง เป็นเครื่องมือในการปลุกความคิด ตลอดจนโฆษณาชวนเชื่อ

ในที่สุดเราก็พบว่า เพลงกับเหตุการณ์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีความสอดคล้องต่อสถานการณ์และความคิดของผู้แต่ง เพลงที่เสนอนั้นอาจจะ เป็นความคิด หรือ อารมณ์ หรือ ทฤษฎีปลุกระดมก็ตาม ส่วนหนึ่งของเพลงเหล่านี้เป็นฐานของอุดมการณ์ของกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นใกล้เคียงกันเป็นจำนวนมาก

เป็นที่น่าสังเกตว่าเพลงเพื่อชีวิตและเพลงปลุกใจ ก็ยังมีถึงหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จนถึงสมัยรัฐบาลพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เพลงทั้งสองแบบจึง เปลี่ยนแปลงไป เพราะนโยบายทางการเมืองนั่นเอง

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการปลุกระดมความคิดและปลุกฝังอุดมการณ์ของทั้งสองฝ่าย ต่างก็อยู่ในองค์ประกอบของเพลง ต่างก็ใช้เพลง เป็นเครื่องมือในการสื่ออุดมการณ์ด้วยกันทั้งสิ้น

สรุปได้ว่า เพลงทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคม ซึ่งจะท่อนำให้เห็นถึงความคิดของคน

กลุ่มต่าง ๆ ที่ร่วมสมัยกัน บทเพลงจึงกลายเป็นสื่อที่มีผลต่อความคิดและอารมณ์ของคน เพลงทั้งสองฝ่ายจึงเป็นเครื่องมือที่ชี้ต่อสู้ทางอุดมการณ์ของขบวนการนักศึกษาและฝ่ายประเพณีนิยมนั่นเอง

บทสรุป

การศึกษาแนวคิดของขบวนการนักศึกษาระหว่างเวลา 3 ปี คือ ปลายปี 2516-2519 โดยศึกษาแนวคิดจากเนื้อเพลง เพื่อชีวิตที่เกิดขึ้นช่วงนั้นเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้พื้นฐานการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาทั้ง 3 ปีนั้น

จากการศึกษาสถานการณ์ทางการเมือง สังคมของประเทศไทยที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประเทศด้านต่าง ๆ โดยผ่านการช่วยเหลือของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลที่ตามมาทำให้อิทธิพลดำเนินชีวิต แนวความคิด คำนิยม ทศนคติของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ปรากฏการณ์สิ่งเหล่านี้ที่นักคิด ปัญญาชนตั้งแต่วันที่ 2490 มีความคิดเห็นขัดแย้งกับรัฐบาล

แนวความคิดเหล่านี้ได้ถูกจุดประเด็นโดย จิตร ภูมิศักดิ์ และนักคิดนักเขียนอีกมากมายเป็นระลอกแรก ครั้นต่อมากลุ่มนักคิดนักเขียนทั้งในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัยรุ่น 2500-2516 ได้มีการเคลื่อนไหวทางความคิดที่จะแก้ไขปัญหาทางสังคมการเมืองของชาติ ตัวแทนนักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้จัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยขึ้นมาเพื่อร่วมกันพัฒนาสังคมและกลุ่มต่าง ๆ

กลุ่มปัญญาชนเริ่มใช้วรรณกรรมและสื่อสารมวลชน เป็นพลังในการเผยแพร่ความคิดต่อต้านอำนาจเผด็จการที่ใช้อำนาจเผด็จการมาเป็นเวลานาน โดยกลุ่มนักศึกษานักศึกษานิสิตได้เป็นแกนกลางให้ประชาชนซึ่งไม่พอใจรัฐบาลยุคนั้นรวมพลังกันต่อต้านและเรียกร้องรัฐธรรมนูญ จนนำไปสู่วิกฤตการณ์ 13-14 ตุลาคม 2516 ชัยชนะของนักศึกษา ปัญญาชนครั้งนี้ได้มีผลให้ประชาชนยอมรับแนวปฏิบัติของขบวนการนักศึกษาระหว่างแรก เป็นผลให้นักศึกษา ปัญญาชน รุ่นต่อมาในมหาวิทยาลัยริเริ่มรวมพลังในการแก้ไขปัญหาวางเศรษฐกิจและสังคมที่ละสมกันไว้เป็นเวลานาน เพื่อให้ประชาชนในชนบทได้รับความเป็นธรรม ผลงานของนักศึกษา จึงเริ่มเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบอบราชการและผลประโยชน์ของนายทุน

นักศึกษาเริ่มต้นคว่ำลงศึกษาเรียบเรียงงานลัทธิต่าง ๆ ตลอดจนการศึกษางานเขียนของปัญญาชนรุ่น 2490 เพื่อเป็นแบบอย่างในการแก้ไขปัญหาคือพื้นฐานของสังคมไทย โดยเฉพาะงานของ จิตร ภูมิศักดิ์ ที่มีอุดมการณ์ในการแก้ไขปัญหาลงคมอยู่แล้ว โดยเฉพาะผลงานที่เกี่ยวกับศิลปะเพื่อชีวิต เพื่อประชาชน

ในขณะที่ปัญญาชนกำลังค้นหาวัดธรรมแนวใหม่ที่เป็นของตนเอง เพลงตะวันตกที่มีเนื้อสะท้อนภาพความเลวร้ายของสังคมการเมือง ในอเมริกาได้เป็นสิ่งทีปลุกเร้าให้ปัญญาชนของไทยนิยมชมชอบ โดยเฉพาะการใช้วัฒนธรรมในการต่อต้านอำนาจของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับสงครามเวียดนาม

ลักษณะพื้นฐานของแนวเพลงตะวันตกซึ่ง เป็นพื้นฐานในกลุ่มปัญญาชนนั้น ได้กลายเป็นต้นแบบของการปลุกเร้าอารมณ์คนฟังให้อยู่ในขบวนการ ถึงแม้ในระยะแรกเพลงปลุกใจที่ใช้อย่างน่ายกย่องของฝ่ายนักศึกษาช่วงก่อน 14 ตุลาคม 2516 ยังเป็นเพลงของเก่า เช่น สยามานสติ เกิดเป็นไทยตายเพื่อไทย เป็นต้น

แต่การ เมืองเปลี่ยนแปลงไป สังคมได้หล่อหลอมคนให้คิดแต่ง เพลง เพื่อสะท้อนภาพความทุกข์ยาก ซึ่งเป็นผลให้เพลงที่แต่งใหม่นี้ถูกเรียกว่า "เพลงเพื่อชีวิต"

ในการศึกษาเพลงเพื่อชีวิตนี้ต้องการพิสูจน์ให้เห็นว่า เพลง เป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ประเภทหนึ่ง ที่มีคุณประโยชน์ในแง่ของประวัติศาสตร์สังคม คือ สามารถสะท้อนที่มาของวัฒนธรรมในสังคมไทยได้

ดังนั้นเราจะพบว่าเพลงเพื่อชีวิตของไทยนี้ มีลักษณะ เป็นเพลงปลุกใจประเภทหนึ่ง แต่เนื้อหาที่มีพัฒนาการจากการสะท้อนภาพทางสังคมที่ทุกข์ยาก การถูกเอาเปรียบ ซึ่ง เนื้อเพลงและท่วงทำนองล้วนมาก (ยกเว้น วงดนตรีและวง เพลงพื้นบ้านซึ่งเกิดในระยะหลัง) นั้นรับมาจากตะวันตก ทั้ง เครื่องดนตรี รูปแบบของการแสดง และ วัฒนธรรมการแต่งกาย ย่อมแสดงให้เห็นว่ายุคหนึ่งของประเทศไทย ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกอย่างเต็มที่ ทั้งแนวความคิด วิถีความเชื่อในการดำเนินชีวิต และ วัฒนธรรม

ครั้นต่อมาบทเพลงเพื่อชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงมาใช้เพลงพื้นบ้าน เพลงไทยเดิมเป็นเพลงปลุกใจ ซึ่ง เข้ากับความรู้สึกนึกคิดของผู้ประท้วงที่เป็นกรรมกร ชาวนา มากยิ่งขึ้น

เนื่องจากสภาพสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นแนวเพลงรูปแบบเครื่องดนตรีและ เนื้อร้องของ เพลง จึงสะท้อนแนวความคิดหรืออุดมการณ์ของขบวนการนักศึกษาได้อย่างดียิ่ง ว่าเขากำลังมีความคิดที่จะต่อต้านอำนาจของรัฐในเรื่องอะไรบ้าง

หลังจากที่ได้ศึกษาพัฒนาการของ เนื้อเพลง รูปแบบของวงดนตรี และการแต่งกายตามกระแสหลักของขบวนการต่อสู้ของขบวนการนักศึกษากับบริบททางสังคมแล้วพบว่า เนื้อเพลงสามารถจะสะท้อนแนวความคิดนั้น มีหลายประเด็น แต่ที่สำคัญ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับอุดมการณ์นักศึกษาที่มีบทบาทในการต่อสู้กับอำนาจรัฐนั้น สะท้อนให้เห็นเรื่องหลัก ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ปัญหาสำคัญของชาติ คือ ความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบของชาวนา กรรมกร ปัญหาด้านการศึกษา
2. การต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม การขับไล่ฐานทัพของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นอุดมการณ์เรียกร้องเอกราชอธิปไตยของชาติไทยนั่นเอง
3. การพิจารณาเสนอแนวทางในการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์สังคมนิยม ที่จะแก้ไขปัญหของประเทศไทย เพื่อให้มีอธิปไตยและความเท่าเทียมกันนั่นเอง

จากเนื้อเพลงที่มีพัฒนาการสอดคล้องไปกับเหตุการณ์ทางสังคม การเมืองและการต่อสู้ระหว่างขบวนการนักศึกษาระหว่างระยะเวลา 2516-2519 นี้ สะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีในการจัดองค์กรนักศึกษา และ ยุทธวิธีในการต่อสู้หลายประเด็น ตั้งแต่การรวมพลังชาวนา กรรมกร นักศึกษา การใช้วัฒนธรรมเพลง การละคร และ วรรณ-

กรรม เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง เพื่อปลุกใจให้ฮึกเหิม และ เข้าใจอุดมการณ์ร่วมกัน

จากการศึกษาทฤษฎีเหล่านี้ได้มองเห็นว่า ฝ่ายประเพณีนิยมซึ่งมีความคิดขัดแย้งกับขบวนการนักศึกษาเหล่านี้ ก็ใช้ทฤษฎีในการจัดตั้งทั้งกระทรวงต่าง ลูกเสือชาวบ้าน นวพล เป็นองค์กรนำในการต่อต้านการปลุกกระดมมวลชนของนักศึกษาเช่นกัน

ในอีกประเพณีหนึ่ง คือ การใช้วัฒนธรรมเพลงปลุกใจของฝ่ายประเพณีนิยม ก็ได้กลายเป็นเครื่องมือที่ต่อสู้กับเพลงเพื่อชีวิตของขบวนการนักศึกษา ดังนั้นเนื้อเพลงของทั้ง 2 ฝ่าย จึงบ่งบอกถึงความคิด และอุดมการณ์ของทั้ง 2 ฝ่าย ดังได้กล่าวมาแล้ว เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่าแนวความคิดของนักศึกษามีพัฒนาการตามความรุนแรงของการต่อสู้กับฝ่ายประเพณีนิยม ในเวลาเดียวกันเพลงของฝ่ายประเพณีนิยมก็สร้างขึ้นมาจากสภาวะที่ต้องการบ่งบอกถึงอุดมการณ์ของชาติไทยให้แก่ประชาชนได้รับทราบ

ดังนั้นบทเพลงทั้ง 2 ประเภทนี้ จึง เป็นบทเพลงที่สะท้อนแนวความคิดและอุดมการณ์ของคน 2 กลุ่ม ในเวลาเดียวกันในขณะที่ฝ่ายนักศึกษาเริ่มจากความต้องการเพลงแนวใหม่ที่มีรูปแบบเป็นวัฒนธรรมของตน ที่จะบอกกล่าวปัญหาในสังคมได้ และต่อมาจึงปลุกเร้าอุดมการณ์เสนอแนะการต่อสู้ สำหรับเพลงปลุกใจของฝ่ายประเพณีนิยมได้รื้อฟื้นเพลงรุ่นเก่าที่เคยใช้ในยุค จอมพล บ. พิบูลสงคราม แต่เมื่อไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว บทเพลงปลุกใจจึงมีการแต่งเพิ่มเติม เพื่อต่อสู้กับเพลง เพื่อชีวิตของนักศึกษา

ด้วยปัจจัยหลายประการของฝ่ายประเพณีนิยมที่เหนือกว่า ทั้งด้านการใช้กำลังคน กำลังอาวุธ กำลังทรัพย์ อำนาจการควบคุมสื่อสารมวลชน ฯลฯ ย่อมได้เปรียบการปฏิบัติงานของขบวนการนักศึกษา โดยเฉพาะการควบคุมสื่อสารมวลชนที่ไม่ให้โอกาสนักศึกษาดัดแปลง แนวคิด หรือ บอกความต้องการของพวกเขาแก่ประชาชนจริง ๆ ได้ ครั้นเมื่อนักศึกษาถูกบีบคั้นหรือถูกโจมตีมากขึ้น แนวความคิดยิ่งรุนแรง ยิ่งเป็นผลเสียต่อภาพพจน์ของนักศึกษาเองยิ่งขึ้น

โดยสรุปแล้ว

1. เพลงเพื่อชีวิตสามารถบ่งบอกถึงแนวความคิดและอุดมการณ์ของนักศึกษาปัญญาชน ที่จะแก้ไขปัญหามาจนถึงการขึ้นนำที่ลุกขึ้นต่อสู้กับอำนาจรัฐ เพื่อปลุกสังคมใหม่ ซึ่งเป็นการพัฒนาการความคิดจากเนื้อเพลงไปตามสภาวะของสังคมในช่วงระยะเวลา 3 ปี ได้อย่างดียิ่ง
2. เพลงเพื่อชีวิตเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์สังคมในด้านวัฒนธรรมที่ปรากฏในสังคมยุค 2516 เป็นต้นมาถึง 2519 และพัฒนาการของเพลง เพื่อชีวิตนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดไปตามสภาพสังคมที่ดีมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เราเข้าใจถึงสภาพสังคมในแต่ละสมัยว่า มีวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้ามามีในสังคมได้อย่างไร หรืออย่างน้อยเพียงใด
3. จากการศึกษาเพลงที่เกิดขึ้นยุค 3 ปี (2516-2519) นั้น สะท้อนให้เห็นว่าการต่อสู้ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นมีมากมายทั้งที่ลับและที่แจ้ง โดยเฉพาะบทเพลงก็มีแนวการต่อสู้ เป็นทฤษฎีที่ล้ำค้ำอย่างหนึ่ง ที่เสริมการต่อสู้ด้านปลุกกระดมมวลชนหรือการใช้จิตวิทยาในการทำสงครามความคิดในประวัติศาสตร์ด้วยเหมือนกัน

ดังนั้นเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ วันที่ 14 ตุลาคม 2516 กับ วันที่ 6 ตุลาคม 2519 ทั้งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับการสิ้นสุดของ เหตุการณ์นั้นต่างกันโดยสิ้นเชิง ทั้งในแง่ความคิดของกลุ่มดำเนินการ ยุทธวิธีการต่อสู้และวันสิ้นสุดของการต่อสู้ของคนไทยด้วยกันเอง นับเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ที่ดียิ่ง ซึ่งสะท้อนบทเรียนให้กับบุคคลหลายฝ่ายด้วยกัน โดยเฉพาะผู้บริหารประเทศ เราเพียงแค่คาดหวังไว้ว่าปัญญาชนรุ่นดังกล่าว จะได้มีจิตสำนึกในการสร้างสังคมที่ดีขึ้น ดังที่เคยตั้งปณิธานไว้

ข้อเสนอแนะสำหรับงานที่มีผู้สนใจค้นคว้าต่อไปนั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าเพลงเพื่อชีวิตมีพัฒนาการที่น่าสนใจมาก เพราะหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เพลงเพื่อชีวิตมีเพิ่มมากขึ้นทั้งในเมืองตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งเกิดวงดนตรีของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ แบบลับ ๆ อีกมากมาย กับเพลงที่เกิดขึ้นในป่า ที่มีหลักฐานมากมาย ที่ยังคงสะท้อนแนวคิดของนักศึกษาที่บ่งบอกถึงความเจ็บแค้นแทนเพื่อน ๆ ที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ตลอดจนเนื้อเพลงที่ให้ความหวังในการต่อสู้เป็นกำลังใจให้กันและกัน อีกทั้งมีการจัดงานรำลึกวีรชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับนักศึกษาและระดับโรงเรียน

เชิงอรรถ

1 เพลงเกี่ยวกับควาย แต่งโดย ลมคิด ลิงลิง , สุรชัย จันทิมาธร และ วิลา คัญทัพ โดยนำทำนองจากเพลง Master of War ของ Bob Dylan และครั้งแรกที่งานแต่งงานของ วิริยะ วัณณะวิท วิเศษวัฒน์ ที่โรงแรมนารายณ์

2 วีระศักดิ์ สุนทรศรี ร่วมงานกับ สุรชัย จันทิมาธร ครั้งแรก เมื่อ สุรชัย นำบทกวี "เป็บขาว" ของ จิตร ภูมิศักดิ์ มาใส่ทำนอง เพื่อแสดงประกอบละคร ขบวนการละครร่วมสมัย ของ สุวัฒน์ ศรีเชื้อ หีบรีดิธ เคาน์ธริล สยาม สแควร์

3 ยคนันมีวีระดนตรีของวัยรุ่นที่ดังคือ วีระดิถีพลตรีเบ็ด ซึ่งก็มีลักษณะเพื่อชีวิต หรือสะท้อนความคิดทางการเมือง และสังคม เป็นเพลงพ็อปปี้ ๆ สบาย ๆ

4 วี ห.เลน และสิทธกร วัณณะวิท แต่งเพลง "ขาวคอกชน" และเพลง "หอยคอกชน" จากเหตุการณ์เผาหมู่บ้านนา-ทวายที่กบฏเปิดเมฆทางหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นแร็ปเป็นคาถารำไห้ สุรชัย แต่งเพลงนี้ขึ้นสำหรับ วรขิงเศลาเทศ โฮวีเพลง "กถา"

5 เพลงผานักศึกษาประมาณ 236 เพลง, ผานวีระระดับชาติ 45 เพลง ระดับกองชาติ 21 เพลง ระดับกองกำลังมี 20 เพลง กองกำลังอาสา (ลูกเสือชาวบ้าน) 86 เพลง เพลงทั่ว ๆ ไป 101 เพลง (ไม่นับเพลงสมัยจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม)

